

OHINGA MAR JARITO

MALANDO PINYRUODH JEHOVA

SULA MAG PUONJRUOK

DESEMBA 30–JANUAR 5

**Wuo gi Nyasaye E
Lamo Kinde Duto**

ITE MAR 3 • WER: 51, 54

JANUAR 6-12

**Wanyalo Timo Ang’o
Mondo Wasik gi
Chuny mar ‘Rito’?**

ITE MAR 10 • WER: 20, 32

JANUAR 13-19

**Jokwath Abiriyo gi
Jotelo Aboro Gin
Jomage Kindegi?**

ITE MAR 16 • WER: 43, 42

JANUAR 20-26

**Winj Jokwath ma
Jehova Oketo**

ITE MAR 21 • WER: 43, 31

JANUAR 27–FEBRUAR 2

**Un Jokwath, Luwuru
Ranyisi mar Jokwath
Madongo**

ITE MAR 26 • WER: 5, 25

JAPAN

NYIM GASET: Lendo mitimo e stej mar gach reru e taon mar Tokyo. Jo-wuoth mokalo milion 2,800,000 limo Tokyo pile ka pile. Itimo chenro mondo olendne joma ok yudre e ute-gi seche mag lendo mar ot ka ot

KWAN MAR JI:

126,536,000

JOLENDO:

216,692

JOPAINIA MAPILE:

65,245

BENDE EI GOCHONI

8 Kaka Wanyalo Konyo Jomoko Oyuud Gik Mochuno

15 Tiyo ne Nyasaye Osebedone Kaka Yath!

31 Moa e Giwa Machon

SULA MAG PUONJRUOK

■ Wuo gi Nyasaye E Lamo Kinde Duto

Kaka giko mar piny ma Satan oteloeni medo kayo machieg-ni, dwarore ahinya ni kik winjruokwa gi Nyasaye odog chien. Sulani wuoyo kuom kaka bedo gi kinda e wuoyo gi Nyasaye e lamo konyowa mondo wasik ka warito kinde duto.

■ Wanyalo Timo Ang' o Mondo Wasik gi Chuny mar 'Rito'?

Ei sulani, wabiro neno gik mwanyalo puonjore kuom ranyisi ma janabi Mika noketo mar horuok. Non gik ma kotimore to biro nyiso ni ochopo kinde makoro Jehova kawoe okang' mar ketho piny marachni. Bende puonjri kaka wanyalo nyiso ni wamor gi yo ma Jehova nyisogo horuok.

■ Jokwath Abiriyo gi Jotelo Aboro Gin Jomage Kindegi?

Nitie puonj ma wayudo kuom nono monj ma Sennakerib no-monjogo Jerusalem e kinde ruoth Hezekia. Sulani nigi puonj maduong' ahinya kuom jogo ma Jehova omiyo migawo mar bedo jokwath e kanyakla.

■ Winj Jokwath ma Jehova Oketo

■ Un Jokwath, Luwuru Ranyisi mar Jokwath Madongo

Kuom sula ariyogi, mokwongo wuoyo kuom kaka Jehova gi Yesu ma gin jokwath, rito jotichgi manie piny e kindegi kendo onyiso kaka rombe onego otim sama iritogi gi jokwath. Sula mar ariyo nyiso chuny ma jodong-kanyakla onego onyagi ka gin jokwath mag rombe.

WUO GI NYASAYE E LAMO KINDE DUTO

JAL moro machon ne tiyo gotieno nowacho kama: “Seche ma tek ahinya mondo ng’ato osik ka neno kaponi otiyo gotieno gin seche ma piny koro dhi ka ru.” Joma osetiyo gotieno nyalo yie gi wachno. Wanyalo wacho ni kinde ma wadakieni bende chalo kama-no. Sani wan e giko mar piny marach ma Satan ote-loeni, kendo kindegi chalo gi otieno motimo mudho mandiya madwarore ni Jokristo oked matek mondo gisik ka gineno. (Rumi 13:12) Nyalo bedo marach ahinya kapo ni winjruokwa gi Nyasaye ochako dok chien e seche machalo kaka magi! Mano emomiyo dwarore ahinya ni ‘wabed mariek’ kendo waluw jip ma imiyowa e Ndiko ni ‘walem’ kinde duto.—1 Pet. 4:7.

² Nikech sani giko mar piny marachni okayo machiegni ahinya, ber mondo wapenjre kama: ‘Atimo kinda maromo nade e wuoyo gi Nyasaye e lamo? Be atiyo gi yore mag lamo mopogore opogore, to be ale-mo pile maok abara? Be ajalemo ne jomoko bende, koso ajalemo mana kuom gik motudore gi dwacha kende? To ang’o momiyo lamo dwarore ahinya mondo chieng’ ayud resruok?’

TI GI YORE MOPOGORE OPOGORE MAG LAMO

³ E barua ma jaote Paulo nondiko ne Jo-Efeso, no-wuoyo e wi “yore mopogore opogore mag lamo.” (Efe. 6:18, *New World Translation*) Seche ma wawuoyo gi Jehova e lamo, kinde mang’eny wajakwaye mondo okonywa wayud gik ma wachando kendo okonywa walo chandruoge ma wan-go. Muma wacho ni Jehova en Jal ‘mawinjo kwayo mag ji,’ to nikech oherowa, owinjowa ka wakwaye mondo

1, 2. (a) Ang’o momiyo dwarore ni ‘walem’ kinde duto? (b) Gin penjo mage motudore gi lamo monego wapenjre?

3. Nitie yore mage mopogore opogore mag lamo?

“Beduru mariek kendo . . . uikru ni lemo.”

—1 PET. 4:7.

INYALO DWOKO NADE?

Gin yore mage mag lamo monego itigo ahinya seche milemo?

Ang’o momiyo Jokristo onego olem kinde duto?

Gin ber mage mayudore ka walemo ne jomoko?

okonywa. (Zab. 65:2) Kata kamano, okonego wakwa mana gik ma wachando kende, to onego waket pachwa e yore mamoko mag lamo. Yorego oriwo pako Jehova, goyone erokamano, kendo lame ka wasaye.

⁴ Nitie gik mathoth momiyolamo magwa onego oriwo *pako* Jehova. Kuom ranyisi, wapako Jehova nikech tijene manyiso 'teko koda duong' ma en-go. (*Som Zaburi 150:1-6*.) E Zaburino, ijiwowa nyadi 13 ni mondo wapak Jehova. Jal moro ma bende nondiko Zaburi nonyiso ni nohero Jehova ahinya kane ower kama: 'Apakoi ndalo abiriyo odiechieng' achiel, nikech bucheni ming'ado ochikore tir.' (Zab. 119:164) Ka kuom adier, owinjore opak Jehova. Donge owinjore wapake "ndalo abiriyo odiechieng' achiel," matiende ni kinde duto?

⁵ *Goyo ne Jehova erokamano* bende en yo machielo mar lamo madwarore ahinya. Paulo nojiwo Jokristo ma ne ni Filipi kama: "Kik uparru e wach moro, to e weche duto umi Nyasaye ong'e gik mudwaro, kulemo, kusayo, kendo kugoyone erokamano." (Fili. 4:6) Nikech wadak e ndalo giko kendo olworwa gi jopiny 'maok go erokamano,' dwarore ahinya ni wago ne Jehova erokamano kowuok e chunywa kuom gweth momiyowa. (2 Tim. 3:1, 2) Wadak e piny ma ji onge gi chuny mar goyo erokamano. Omiyo kaok watang', to wan bende wanyalo chako bedo gi chunyno. Goyo ne Nyasaye erokamano e lamo konyowa mondo wabed joma gik ma gin-go romogi kendo konyowa kik wabed 'joma ng'ur.' (Juda 16) E wi mano, ka joma chwo lemo

4. Ang'o momiyolaminjore wapak Jehova kinde duto e lamowa?

5. Seche ma walemo ka wagoyo erokamano, mano konyowa nade?

ka gigoyo erokamano, mano jiwo mondegi kod nyithindgi mondo obed gi chuny mar goyo erokamano.

⁶ *Sayo* en yo machielo ma ng'ato wachonego Nyasaye weche duto kaluwore gi kaka owinjo e chunye. Gin ang'o mwanyalo nyiso Jehova ka wasaye? Gin gik motudore gi sand ma wayudo, kata tuwo moro ma nenore kagima dhi negowa. E kinde kaka mago, wanyalo lamo Jehova ka wasaye mondo okonywa. Kata kamano, be mago kende e kinde monego walame Jehova ka wasaye?

⁷ Mondo wayud dwoko mar penjono, we wane ane gima Yesu nowacho e lamo mare e wi nying Nyasaye, e wi Pinyruodhe, kod dwache. (*Som Mathayo 6:9, 10*.) Pinyini onimo ahinya e gik maricho kendo sirkande mag dhano ok nyal chiwo kata mana gik mochuno e ngima ne raia maggi. Omiyo owinjore ahinya walam mondo nying Wuonwa manie polo obed maler kendo mondo Pinyruodhe otiek loch mar Satan e pinyini. Kindegi bende ema owinjore walamie Jehova ka wasaye mondo dwache otimre e piny kaka timore e polo. Kuom mano wasikuru ka walemo kendo tiyo gi yore duto mag lamo.

'LEM' MAOK IWE

⁸ Kata obedo ni jaote Petro nojiwo Jokristo ni 'gilem' kinde duto, en owuon kinde moro ok notimo kamano. Ne en achiel kuom jopuonjre ma ne nindo ka Yesu lemo e puodho mar Gethsemane. Kata mana bang' ka Yesu nosenyisogi ni gibed ka 'giritto kendo gilem' maok gi

6, 7. Sayo e lamo tiende en ang'o, to wanyalo sayo Jehova e wi weche mage?

8, 9. Ang'o momiyolaminjore ok onego warikni ng'ado bura e wi Petro gi jowetene kane nindo oterogi e puoth Gethsemane?

Kata obedo ni Petro noketho e yore moko, nopusnjore ni onego 'olem' kinde duto (Ne paragraf mar 10 kod 11)

weyo, ok ne gitimo kamano.—*Som Mathayo 26:40-45.*

⁹ Kapok warikni ng'ado bura maok nikare e wi Petro kaachiel gi joote mamoko, ber mondo wang'e ni ne giol ahinya. Ne gisebedo ka giiko chenro mag Pasaka kendo time e odhiambono. Kae to e odhiambono bende ema Yesu nochakoe Chiemb Odhiambo mar Ruoth, koketo ranyisi ma jopusnjore ne dhi luwo ka gitimo Rapar mar thone. (1 Kor. 11:23-25) Muma wacho ni "ka ne gisewer, ne giwuok gidhi e got Zeituni," ma ne bet ochwalore kendo nochuno ni nyaka giluw yore madiny mag Jerusalem. (Math. 26:30, 36) Nyalo bedo ni koro seche noseniang' mochopo chuny otieno. Kata

mana wan bende, dine bed ni wan e puodho mar Gethsemane otienono, samoro dine wanindo. Omiyo Yesu ok nojaro jote ma ne oseolgo. Kar mano nowacho gi muolo niya: "Chuny oyie, to ringruok ema nyap."

¹⁰ Petro nopusnjore wach moro e yo malit e otienono kane nindo otere e puoth Gethsemane. Noyudo Yesu osewachonegi kama: "Unuchwanyru udu to kuoma gotienoni." To Petro nodwoke niya: 'Kata ji duto nochwanyre kuomi, to an ok anachwanyra ngang'.' Yesu nodwoke kowacho ni Petro dhi kwede nyadidek. Petro ne odagi wachno mi nodwoke niya: "Kata ka onego atho kodi, to ok nakwedi ngang'." (Math. 26:31-35) Kata kamano, nokwedo Yesu mana kaka Yesu nosekoro. Kane Petro ofwenyo gima notimo, nowinjo marach 'moywak malit.' —Luka 22:60-62.

¹¹ Onge kiawa ni Petro nopusnjore kaluwore gi gima notimoreno. Nofwenyo ni ok nonego oket geno kuome owuon. Nnore ni lamo ema nokonyo Petro e wi wachni. En kamano nikech en ema nondiko ni 'wabed moritore mondo walem' kinde duto. Be watimo kamano? Be 'walemo' kinde duto ka wanyisogo ni waketo geno kuom Jehova? (Zab. 78:7) Bende kik wiwa wil gi siem ma jaote Paulo nochiwo niya: "Ng'ato ma paro ni ochungo, mondo onen kik ogore piny."—1 Kor 10:12.

JEHOVA NODWOKO LAMO MAR NEHEMIA

¹² Par ane Nehemia, jal ma tije ne en miyo Ruodh Persia miluongo ni Artashtashta divai chiegni higini 450 kapok

10, 11. (a) En ang'o ma Petro nopusnjore kaluwore gi gima notimorene e Gethsemane? (b) Wach Petrono pounji ang'o?

12. En ranyisi mane maber ma Nehemia noketowna?

'Lemo' kinde duto konyowa loyo pek moko ma waromogo
(Ne paragraf mar 13 kod 14)

Yesu obiro e piny. Nehemia ketonwa ranyisi maber mar lemo gi chunywa duto. Nosebedo 'koriyo kech kendo kolemo e nyim Nyasaye' kuom ndalo moko e wi pek ma Jo-Yahudi ne romogo Jerusalem. (Neh. 1:4) Kane Artashashta openje gimomiyo nokuyo, gikanyono Nehemia 'nolemo e nyim Nyasach polo.' (Neh. 2:2-4) Ang'o ma notimore bang' mano? Jehova nodwoko lamone e yo ma nomiyo joge oyudo konyruok. (Neh. 2:5, 6) Nyaka bed ni mano nojiwo Nehemia ahinya!

¹³ Lemo kinde duto mana kaka Nehemia ne timo konyowa wasik ka wan gi yie motegno. Satan ok ng'won kata matin kendo kinde duto omonjowa mana sama tekowa odok chien. Kuom ranyisi,

13, 14. En ang'o monego watim mondo wasik ka wan gi yie motegno kendo kwedo gik ma Satan nyosogo chunywa?

kapo ni wanyagore gi tuwo moro, moriwo nyaka tuwo mar paro (*depression*), wanyalo chako paro ni seche ma watiyogo e tij lendo tin ahinya maak nyal moro Nyasaye. Jomoko kuomwa nyalo bedo gi chuny machandore kaluwore gi gik maricho ma ne gisekale chon. Satan dwaro ni wanenre kaka joma nono. Otiyo gi paro maak odhi kare kamano mondo onyosgo yiewa. To ka 'waritore kendo walemo,' wabiro bedo gi yie motegno. Yie marwa machalo gi okumba biro konyowa mondo wageng' "aserini makakni mag Ng'a Marachno."—Efe. 6:16.

¹⁴ Ka 'waritore kendo walemo,' tembe ok bi yudowa apoya nono ma wawe lamo Jehova. Sama waromo gi tembe, ber mondo wapar ranyisi mar Nehemia kendo wanyis Nyasaye wachno e lamo. Wanyalo nyagore gi tembe kendo nano mana ka Jehova owuon ema okonyowa.

LEM NE JOMOKO

¹⁵ Yesu nolemo ne Petro ka sayo mondo kik obed gi yie morem. (Luka 22:32) Jakristo miluongo ni Epafra e kinde Jokristo mokwongo noluwo ranyisi mar Yesu kane olemo ne owete ma ne ni Kolosai. Paulo nondiko kama: “Okedonu pile e lamone, mondo uchungi, kulony kendo kuketoru chuth e gigo duto ma Nyasaye dwaro.” (Kol. 4:12) Ber mondo wapenjre kama: ‘Be alemo gi kinda ne owetena e piny mangima? Ajalemo nyadidi ne owete gi nyimine machandore nikech masiche ma jatimore apoya? Ne alemo karang’o mogik ne owete ma nigi migepe mapek e riwruok mar oganda Jehova? Be asebedo ka alemo ne owete gi nyimine ma wan-go e kanyakla makalo e pek moko?’

¹⁶ Ka walemo ne owete gi nyiminewa, mano nyalo konyogi ahinya. (**Som 2 Jo Korintho 1:11.**) Ok ochuno ni Jehova odwok lamo e wi kwayo moro mana nikech jotichne mang’eny okwayo gino nyadinwoya. Kata kamano, omor neno ka jotichne nyiso gadier ni gidewore ng’ato gi nyawadgi, kendo mano miyo odwoko kwayo maggi. Omiyo onego wakaw mapek ting’ ma wan-go mar lemo ne jomoko. Mana kaka Epafra, onego wanyis ni wahero owetewa gi nyiminewa gadier kuom lemonegi gi kinda. Timo kamano biro miyo wamed bedo mamor nimar “miyo kelo gueth moloyo kawo.”—Tich 20:35.

“RESRUOKWA CHIEGNI”

¹⁷ Kane Paulo pok ondiko ni “otieno dwaro rumo, odiechieng’ chiegni,” ne

^{15.} Gin penjo mage monego wapenjre motudore gi lemo ne jomoko?

^{16.} Be lemo ne owete gi nyiminewa en gima konyo? Ler ane.

^{17, 18.} ‘Bedo moritore kendo lemo’ maok wawe biro konyowa nade?

okwongo ondiko niya: “Ung’eyo ndalo, ni koro sa ogik mondo uchiew ua e ni-ndo, nikech koro resruokwa chiegni moloyo ndalono ka ne wadoko jo moyie.” (Rumi 13:11, 12) Piny manyien ma Nyasaye nosingo koro okayo machiegni kendo resruokwa koro chiegni ahinya moloyo kaka waparo. Magi ok e kinde ma winjruokwa gi Nyasaye onego odog chien, kendo kik wayie gik pinyini omawa thuolo monego wawuogo gi Jehova e lamo. Onego ‘wabed moritore kendo walem’ kinde duto. Timo kamano biro miyo ‘wabed jomaler e ngimawa’ ka warito odiechieng’no mar Jehova. (2 Pet. 3:11, 12) Kit ngimawa onego onyis ni wan gi winjruok maber gi Jehova kendo ni wayie ni giko mar pinyini okayo machiegni. Omiyo, wadhiuru nyime ‘lemo maok wawe.’ (1 Thes. 5:17) Waluwuru ranyisi mar Yesu kuom manyo thuolo mar wuoyo gi Jehova e lamo ka wan kar kendwa. Ka wabedo gi thuolo moromo mar wuoyo gi Jehova e lamo, wabiro medo sudo machiegni kode. (Jak. 4:7, 8) To mano biro bedo gwith maber miwuoro!

¹⁸ Muma wacho niya: “E ndalo ma ne Yesu odakgo e pinyini ka dhano, ne olemo kendo sayo Nyasaye koywak malit, kendo pi wang’e nochuer e nyim Jal ma ne nyalo rese e tho. Mi Nyasaye nowinjo ywakne nikech dembruokne.” (Hib. 5:7) Yesu nolamo Nyasaye kasaye kendo nosiko kochung’ motegno nyaka e giko mar ngimane e pinyka. Kuom timo kamano, Jehova noreso Wuode ma nohero e tho kendo miye ngima maok nyal kethore e polo. Wan bende wanyalo makore motegno gi Wuonwa manie polo kata bed ni wabiro romo gi tembe machalo nade e ngimawa. Ka ‘wabedo moritore kendo walemo’ maok wawe, wanyalo bedo gadier ni wabiro yudo mich mar ngima mochwere.

Kaka Wanyalo Konyo Jomoko Oyud Gik Mochuno

FRANÇOIS, ma en jaduong'-kanyakla e piny moro wacho niya: "Tulo nomuoch e yiero mar siasa ma ne nigi ywaruok mang'eny mochuno Jone-no mag Jehova mondo oring owe miechgi. Chie-mo kod yedhe nobedo manok kendo nengo mag gik matin ma nodong' noidho mokalo. Bengi duto nolor kendo kuonde mamoko mikanoe pesa nodong' nono, to moko bende ne ok ti."

Mapiyo nono, owete manie Bethel nochako oro pesa kod gik mamoko mondo okony Joneno ma noringo odhi e Ute mag Romo manie pinyo. Grube mag josiasa ma ne nigi ywaruok nogeng'onderni. Kata kamano, nikech ne ging'eyo ni Joneno ok riw lwedo weche mag siasa, geche mag Bethel ne iweyo mondo okal.

François wacho kama: "Kane wan e yo wadhi e Od Romo moro, jomoko nogoyo mtokwa gi bunde, to risasi nokalo mana e kindwa. Kane wakeno polis moro karingo kabiro irwa gi bunde e lwete, ne wawicho wi mtoka piyo ma wadok Bethel. Wagoyo ne Jehova erokamano ni ne watony. Kinyne, owete 130 ma ne nie Od Romono nowuok kanyo kendo onge ng'ama ne ohinyore. Moko kuomgi nobiro Bethel kama ne wakonyogie gi dwaro mag ringruok koda mag chuny nyaka chop kama tulono norumo."

François wacho niya: "Owete mawuok kuonde mopogore opogore e pinywa nondiko barupe mang'eny ka gigoyogo erokamano. Neno kaka owete gi nyimine mawuok e pinje mamako nokonyogi nomiyo gimedo bedo gi yie motegno kuom Jehova."

Sama owetewa gi nyiminewa yudo masiche matimore apoya koda gi ma dhano ema kelo, ok onego wanyisgi mana ni "rwakuru lewini, kendo uyieng'." (Jak. 2:15, 16) Kar mano, onego wamany kaka wanyalo konyogi loyo dwachgi mag ringruok. Kamano bende, kane ochiw siem e kinde Jokristo mokwongo ni kech ne dhi kwako piny, "jopuonjre noyie kowo ni owete modak Judea gik ma dikonygi, kaka ng'ato ka ng'ato onyalo."—Tich 11:28-30.

Wan kaka jotich Jehova waikore konyo jogo mochando gige ringruok. Kata kamano, dwarore bende ni okonygi gibed gi winjruok maber gi Nyasaye. (Math. 5:3) Mondo ginwang' konyo, Yesu nochiko jolupne mondo otim ji obed jopuonjrene. (Math. 28:19, 20) Watiyo gi thuolowa, tekowa, kod mwanduwa mondo watim tijno. Ka wan kaka riwruok, wajotiyo gi pesa mogol kaka chiwo e konyo ji e yor ringruok, kata kamano, tich maduong' ma pesago timo en chopo dwaro mag Pinyruoth kendo lando wach maber. Timo kamano nyiso ni wahero Nyasaye kod dhano wetewa.—Math. 22:37-39.

Jogo mariwo lwedo tich ma Joneno mag Jehova timo e piny mangima nyalo bedo gadier ni chiwo mag pesa ma gigolo itiyogo e yo maber kaka dwarore. Be diher chiwo kony ne owete kod nyimine ma nigi chandruok? Be igombo riwo lwedo tij timo ji jopuonjre? Ka en kamano, to kara "kik ituon ji gik mabeyo mowinjore giyudi, kobet e tekoni mondo itim kamano."—Nge. 3:27.

KAKA JOMOKO YIERO GOLO CHIWO NE TIJ PINY MANGIMA

Mana kaka e kinde jaote Paulo, ji mathoth 'kano' tenge, kata keto e bajet pesa moko mondo gi-chiw e sanduge mondik ni "Tij Piny Mangima," mayudore e kanyaklagi. (1 Kor. 16:2) Dwe ka dve, kanyaklogo oro pesago ne ofis mar Joneno mag Jehova matayo tij lendo e pinygi. Chiwo mag pesa bende inyalo oro achiel kachiel kitiyo gi nying riwruok mopwodhi ma Joneno mag Jehova tiyogo e pinyu. Mondo ing'e nying riwruok mopwodhi ma Joneno mag Jehova tiyogo e pinyu, yie itudri gi ofis mar Joneno mag Jehova matayo tij lendo e pinyu. Adres mar ofisno inyalo yud e Intanet e www.jw.org/luo. Yore ma ng'ato nyalo gologo chiwo gin maluwogi:

CHIWO MIORO ACHIEL KACHIEL

- Chiwo mag pesa kata mwandu mamoko ma nengogi tek.
- Ndik barua bende manyiso ni pesa kata gik miorogo gin chiwo.

CHIWO MIBIRO DWOK KENDO

- Ng'ato nyalo chiwo pesa mondo otigo e tij piny mangima, to ibiro dwokne bang'e kodwarogi.
- Ndik barua manyiso ni chiwono en mibiro dwokoni bang'e.

CHIWO MOCHAN

Mopogore gi golo pesa kaka mich kod mwandu mamoko ma nengogi tek, nitie yore mamoko minyalo gologo chiwo mondo okony tij Pinyruoth mitimo e piny mangima. Yorego ondik piny kae. Ka diher tiyo gi achiel kuom yoregi, yie ikwong itudri gi ofis matayo tije lendo e pinyu mondo ing'e yore mo-

ket piny kae monego itigo. To nichek chike matayo wach golo osuru opogore opogore, en gima owinjore mondo inon kuom joma olony e weche mag osuru kapok iyero yo maberni mondo igolgo chiwo.

Insuarans: Inyalo tiyo gi achiel kuom nyinge riwruoge mopwodhi ma Joneno mag Jehova tiyogo, kaka riwruok mabiro yudo chudo moa kuom chenro mar Insuarans mar ngima kata penson mari bang' kiseritaya.

Akaunt mag Bengi: Akaunt mag bengi, kalatase manyiso pesa moka, kata akaunt ma ng'ato oyawo mokano pesa mabiro tiyogo bang' ka oseritaya, kata michulo ka ng'ato otho, inyalo ndikie nying riwruok mopwodhi ma Joneno mag Jehova tiyogo, kaluwore gi chenro mar bengi manie pinyu.

Stok kod Bond: Stok kod bond inyalo chiw kaka mich ne nying riwruok ma Joneno mag Jehova tiyogo, mondo riwruok mar Joneno mag Jehova ema oyud chudo kapo ni wuon-go otho.

Ute gi Puothe: Ute koda puothe minyalo ng'iew, inyalo chiw ne nying riwruok ma Joneno mag Jehova tiyogo, to kapo ni en ot kata puodho ma wuon-go pod odakie, onyalo dhi nyime dakie nyaka chieng' otho.

Chudo mar Higa: Ma en chenro ma ng'ato chiwo pesa kata mwandune ne achiel kuom riwruoge ma Joneno mag Jehova tiyogo. Kae to, ng'at mogolo chiwono, kata jal moyiero, ema ibiro mi chudo moro higa ka higa e ngimane duto.

Kae to osuru ma ng'at mogolo chiwono onego ochul ibiro duok piny chakre higa ma chenrono nochakoree.

Ndiko Wil: Mwandu kata pesa inyalo mi achiel kuom riwruoge ma Joneno mag Jehova tiyogo kokalo kuom wil mondiki kaluwore gi chik sirkal, kata ndiko nying riwruokno ni ema biro yudo chudo kuom chenrono. Chenrono nyalo miyo odwok chien osuru ming'ado jal mogolo chiwono.

Kaka wach motigo ni "chiwo mochan" nyiso, chiwo kaka mago dwaro ni jalo ma gologi otim chenro motelo. Mondo okony jogo magombo chiwo kony ne tij piny mangima ma Joneno mag Jehova timo kokalo kuom chiwo mochan, osegobrosua e dho-Ingresa kod dho-Spain miluongo ni *Charitable Planning to Benefit Kingdom Service Worldwide*. Ne ogo brosuano mondo okony e lero yore mopogore opogore ma mich migolo kaka chiwo, inyalo chiw gie sani kata bang'e ka ng'ato osetho. Weche moket e brosuano, sa moro ok nyaluwore gi chenro magi kaluwore gi weche mag osuru kata chike manie pinyu. Bang' somo brosuano kendo tudore gi joma olony gi chik sirkal korka weche osuru, ji mang'eny osebedo gi nyalo mar konyo tijwa mitimo e piny mangima, kendo osegonygi kuom chulo osuru mang'eny nikech timo kamano. Ka brosuano yudore e piny midakie, inyalo kwayo jagoro mar kanyaklau omiyo kopi.

Mondo iyud weche momedore inyalo tudori gi ofis miluongo ni Charitable Planning Office. Bende inyalo ndiko barua kata goyo simo ne ofis mar Joneno mag Jehova matayo tij lendo e pinyu.

WANYALO TIMO ANG'O MONDO WASIK GI CHUNY MAR 'RITO'?

*"Anarit Nyasach kony-
ruokna."* –MIKA 7:7.

INYALO DWOKO NADE?

Ranyisi mar Mika puonjowa
ang'o?

Gin gik mage ma warito neno
kaka timore?

Gin yore mage mwanyalo nyisogo
ni wagoyo erokamano kuom
horuok mar Jehova?

KANE ochung Pinyruodh Mesia e higa mar 1914, ndalo giko mar loch Satan nochakore. Nikech lweny ma ne otimore e polo, Yesu nowito Jachien gi jochiende e pinyka. (*Som Fweny 12:7-9.*) Satan ong'eyo ni "ndalone tin." (Fwe. 12:12) Kata kamano, 'ndalo matinno' osekawo kinde marabora, kendo mano osemiyo jomoko ochako winjo e chunygi ni ndalo mag giko oyware ahinya moloyo kaka ne giparo. Seche ma warito mondo Jehova okaw okang', dibed ni wan wawegi wasechako nyiso ni waonge gi horuok?

² Bedo maonge horuok en gima rach ahinya nikech onyalo miyo watim gik moko ka warikni. Ere kaka wanyalo siko gi chuny mar rito? Sulani biro konyowa bedo gi chunyno ka wanono dwoko mag penjo ang'wen-gi. (1) Ranyisi mar janabi Mika puonjowa ang'o e wi kido mar horuok? (2) Gin gik mage mabiro nyiso ni giko koro okayo? (3) Ere kaka wanyalo nyiso ni wagoyo erokamano kuom horuok mar Jehova?

RANYISI MAR MIKA PUONJOWA ANG'O?

³ *Som Mika 7:2-6.* Mika, ma ne en janabi mar Jehova, noneno kaka winjuok ma Jo-Israel ne nigo gi Jehova ne medo dok chien mosmos, mochopo kama koro winjuokgino nobedo marach moloyo e kinde loch mar Ruoth Ahaz. Mika pimo Jo-Israel ma nong'anyogo gi "oriang'" kod "chiel mar kuthe." Mana kaka oriang' kata chiel mar kuthe nyalo hinyo ng'at monyone, e kaka Jo-Israel ma ne obalogo bende ne kelo hinyruok ne joma ne tudore kodgi. Gik moko nomedo bet mari-cho mochopo kama thoth ji ma ne nie kend noketho

-
1. Ang'o manyalo miyo wabed maonge gi horuok?
 2. Wabiro nono ang'o e sulani?
 3. Jo-Israel ne chal nade e kinde Mika?

dakgi. Nikech Mika nong'eyo ni onge gimoro amora ma nonyalo timo mondo otiek gik maricho ma ne timorego, nolamo Jehova gi chunye duto. Kae to norito kohore mondo Nyasaye okaw okang'. Ne en gadier ni Jehova ne dhi rieyo weche e kinde mowinjore.

⁴ Mana kaka Mika, wan bende wadak e kind joma ok odewo jowetegi. Thothgi gin joma 'ok go erokamano, joma ok oluoro Nyasaye kendo joma ok ohero owetegi.' (2 Tim. 3:2, 3) Ngima jabedo matek sama joma watiyogo, joskul wetewa, kod joma wadakgo machiegni ok gin joma dewo ji. Kata kamano, moko kuom jotich Nyasaye to romo gi pek moro maduong' molooyo mano. Yesu nowacho ni jolupne ne dhi yudo akwede kowuok kuom joodgi. Notiyo gi weche machal gi mayudore e Mika 7:6 konyiso kaka ngima ne dhi chalo kuom jolupne nikech ote ma gilando. Nowacho kama: "Ne abiro mondo apog ng'ato kod wuon mare, kendo nyako kod min mare, kendo chi wuowi kod wuon odgi, kendo wasik ng'ato nobed mana joode owuon." (Math. 10:35, 36) Nyalo bedo gima tek ahinya nano e bwo akwede kod jaro mawuok kuom joodwa ma yie margi opogore gi marwa. Kapo ni waromo gi tem ma kamano, kik chunywa nyosre ma wakwed yie marwa. Kar timo mano, we wamakreuru motegno gi Jehova kendo rito ka wahore mondo orie gik maak nikare. Ka wawaye kinde duto mondo okonywa, obiro miyowa teko koda riek madwarore mondo wanan.

⁵ Jehova nogwedho Mika nikech horuok mare. Mika noneno kane itieko Ruoth Ahaz kaachiel gi lochne. Noneno bende ka wuod Ahaz miluongo ni Hezekia

4. Gin pek mage ma wजारomogo?

5, 6. Jehova nogwedho Mika e yore mage, kata kamano en wach mane ma Mika ok noneno ka chopo kare?

bedo ruoth kendo dwoko lamo madier. E wi mago, noneno kaka weche ma nokoro e wi Samaria chopo kare kane Jo-Assuria omonjo Israel ma ne en pinyruoth ma masawa.—Mika 1:6.

⁶ Kata kamano, Mika ok noneno kaka weche duto ma Jehova nokoro kokalo kuome chopo kare. Kuom ranyisi, Mika nondiko kama: 'E ndalo mag giko nochung got mar od Jehova e wi gode, mi nobedi koting'ore molooyo gode duto; mi ogendini nonyulree. Kendo ogendini mang'eny nodhi ka giwacho, biuruwa, waidh god Jehova.' (Mika 4:1, 2) Mika ne otho chon kapok wechego ochopo kare. Kata kamano, ne oramo mar makore gi Jehova nyaka e thone kata bed ni joma ne olwore ne timo ang'o. Kaluwore gi wachno Mika nondiko kama: "Kendo ogendini duto nowuothi ng'ato ka ng'ato kuluoro nying nyasache, to wan wanawuothi kwaluoro nying Jehova Nyasachwa ndalo duto nyaka chieng'." (Mika 4:5) Mika nonano ka hore e kinde matek nikech ne en gadier chuth ni Jehova ne dhi chopo gik moko *duto* mosingo. Janabino noketo genone kuom Jehova.

⁷ Be wan gi yie ma kamano kuom Jehova? Nitie gimomiyo onego wabed gi yie ma kamano kuome. Waseneno kaka weche ma Mika nokoro chopo kare. E 'ndalo mag gikogi,' ji tara gi tara mawuok e ogendini duto kod dhoudi duto, kod dhok duto osebiro e "got mar od Jehova." Kata obedo ni giwuok e ogendini maak winjre, giseloko 'ligenginigi odoko kwe' kendo giseng'ado ni "ok ginipuonjre lweny kendo." (Mika 4:3) To mano doko gweth maduong' miwuoro bedo joma ikwano e kind oganda Jehova ma nigi kuwe!

⁸ En adier ni waduto wagombo ni Jehova otiek piny marachni piyo. Kata kamano,

7, 8. (a) Ang'o momiyo wan gi yie motegno kuom Jehova? (b) Ang'o mabiro miyo ndalo modong' ochalnwa kagima kalo aruya?

Jotich Jehova timo kinda mar konyo joma odok chien mondo oduog ir Jehova
(Ne paragraf mar 16 kod 17)

ka wadwaro ni warit ka wahore, chuno ni nyaka wane gik moko kaka Jehova nenogi. Oseiko odiechieng' mobiro ng'adoe bura ne dhano kokalo kuom Yesu Kristo, ma en "jalo moseyiero." (Tich 17:31) To kapok kindeno ochopo, Nyasaye omiyo dhano duto thuolo mar 'ng'eyo adiera chuth' kendo dak kaluwore gi adierano mondo bang'e gibi gikwo. Ngima ji mang'eny pod ni kama rach. (**Som 1 Timotheo 2:3, 4.**) Sama wadich gi konyo jomoko mondo ong'e Nyasaye e yo makare, mano biro miyo wane ni ndalo modong' mondo Jehova ong'ad bura kalo aruya. Gikone odiechiengno biro chopo. To kochopo, mano kaka wabiwo bedo mamor ni ne wabedo modich e tij lando ote mar Pinyruoth!

GIN GIK MAGE MABIRO NYISO NI GIKO KORO OKAYO?

⁹ **Som 1 Jo Thessalonika 5:1-3.** Machieg-nini, ogendini biro wacho ni "Kuwe nitie, kendo weche ni kare." Mondo wach-

9-11. Be ndiko mar 1 Jo Thessalonika 5:3 osechopo kare? Ler ane.

no kik yudwa apoya, nyaka 'wanen kendo waritre.' (1 Thes. 5:6) Mondo wasik ka wachung' motegno e wach Nyasaye, we wane ane moko kuom gik mabiwo miyo oland ni kuwe nitie.

¹⁰ Bang' lwenje ariyo ma notimore e piny mangima, ogendini ne dwaro kuwe gi siso ahinya. Bang' lweny mokwongo mar piny, ne olos Riwrwok Matudo Pinje (*League of Nations*) mondo okel kuwe. Bang'e bende ka lweny mar ariyo mar piny mangima oserumo, ji nogeno ni Riwrwok mar Pinje (*United Nations*) ne dhi kelo kuwe e piny. Sirkande kod jotend din osebedo ka keto genogi kuom riwrwogege mondo okel ne dhano kuwe. Kuom ranyisi, Riwrwok mar Pinje nolando ni higa mar 1986 ne en higa mar kuwe e piny mangima. E higano, jotend siasa kaachiel gi jotend din e pinje mang'eny noromo gi jatend Kanisa mar Katholik e taon miluongo ni Assisi e piny Italy mondo gilem kuwe obedie.

¹¹ Kata kamano, lendo mar kuwe ma ne otim e higa mar 1986 kod moko ma kamano ok chop weche mokor mayudore e

1 Jo Thessalonika 5:3. Nikech ang'o? Nikech 'kethruok mabiro apoya' ma ne okor pok otimore.

¹² Gin ng'a gini mabiro lando ni "Kuwe nitie, kendo weche ni kare"? To, jotend kanise mag miriambo maluongore ni Jokristo kod jotend dinde mamoko, biro bedo gi migawo mane e lendono? Migawo mar jotend siasa biro bedo mane kaluwore gi lendono? Muma ok nyiswa mano. Mak mana ni gima wang'eyo en ni kata bed ni lendono ibiro tim e yo mane, kendo kata bed ni obiro nenore ka gima en adier e okang' maromone nade, gimaduong' en ni mano ok bi bedo kuwe madier. Satan ema pod biro bedo kalochi. Pinyini oseduwore kendo ok obi lokore ka Satan ema pod otelone. Nyalo bedo gima lit ahinya ka warwako wuond mag Satan ma wachako riwo lwedo weche mag pinyini.

¹³ *Som Fweny 7:1-4*. Sama warito neno kaka ndiko mar 1 Jo Thessalonika 5:3 chopo, malaika marateke omako yembe make-lo kethruok e masira maduong'. Ang'o mapod girito? Girito gimoro achiel maduong' ma jaote Johana nowuoyoe. Gino en keto kido mogik kuom Jokristo mowal ma gin "jotich Nyasachwa."* Ka tij keto kido mogikno oserumo, malaikage biro weyo yembego mondo okel kethruok ne piny. Ang'o mabiro timore bang'e?

¹⁴ Babulon Maduong', matiende ni dinde duto mag miriambo, ochiegni kethi. "Ji, gi ogendini, gi dhoudi, gi jo ma dhogi opogore" ok bi nyalo riwe lwedo kaka dwa-

* Mondo ing'e pogruok mantie e kind kido miketo mowongo kuom Jokristo mowal kod kido miketo kuomgi mogik, ne *Mnara wa Mlinzi*, ma Januar 1, 2007 e ite mag 30-31.

12. En wach mane mwang'eyo motudore gi lendo mar "Kuwe nitie, kendo weche ni kare"?

13. Ang'o momiyi malaika omako yembe makelo kethruok?

14. Ang'o manyiso ni kethruok mar Babulon Maduong' osekayo machiegni?

rore. Sani wasechako neno gik manyiso ni kethruokne chiegni. (Fwe. 16:12; 17:15-18; 18:7, 8, 21) Ka kuom adier mano nenore ayanga sama joland weche e redio kata television jaro dinde kod jotendgi. Kata kama-no, jotend din mag Babulon Maduong' pod ok ne ni gin kama rach. To mano kaka gin gi paro mobam! Bang' koseland ni "Kuwe nitie, kendo weche ni kare" sirkande mag piny biro monjo dinde mag miriambo kendo kethogi chuth. Babulon Maduong' ok nochak obedie piny *nyakachieng'*! Donge owinjore wahore ka warito mondo gik madongogi otimre?—Fwe. 18:8, 10.

KAKA WANYALO NYISO NI WAGOYO EROKAMANO KUOM HORUOK MAR JEHOVA

¹⁵ Kata obedo ni ji osebedo kochayo nying Jehova, osebedo kohore mondo okaw okang' mana e kinde mowinjore. Ok odwar ni ng'ato ang'ata ma nigi chuny makare okethi. (2 Pet. 3:9, 10) Be wan ben-de wan gi paro ma kamano? Kapok odiechieng Jehova ochopo, wanyalo nyiso e yore maluwogi ni wagoyo erokamano nikech horuok mare.

¹⁶ *Kony jogo mosedok chien*. Yesu no-wacho ni nitie mor mang'eny e polo sama oyud rombo achiel ma nolal. (Math. 18:14; Luka 15:3-7) Jehova dewo ahinya jogo mosenyiso ni ohero nyinge kata bed ni sani koro ok gitine. Ka wakonyo joma kama-go moduogo e kanyakla, wamiyo Jehova gi malaika bedo mamor.

¹⁷ Be dibed ni in achiel kuom jogo ma ne tiyo ne Jehova chon to koro ok tine sani? Samoro ne iweyo biro e chokruoge nikech owadwa kata nyaminwa moro no-chwanyi e kanyakla. Samoro kinde malach

15. Ang'o momiyi Jehova osebedo kahore?

16, 17. (a) Ang'o momiyi onego wakony joma odok chien moweyo tiyo ne Jehova? (b) Ang'o momiyi dwarore ahinya ni joma nodok chien oduog ir Jehova?

osekalo nyaka mano ne timre, omiyo donge inyalo penjori kama: 'Be ngima ma adakie sani ber? Be an gi mor madier? Be dibed ni Jehova ema nochwanya, koso ne en mana dhano morem? Be Jehova Nyasaye osegatimo gimoro makelona hinyruok?' Ka kuom adier, Jehova osebedo mana ka timonwa gik mabeyo kinde duto. Kata obedo ni sani ok watine kaka ne wasingore kane wachiworene, pod oyienewa mondo wayud gik mabeyo mochiwo. (Jak. 1:16, 17) Nikech odiechieng Jehova chiegni, magi e kinde mag dok ir Wuonwa ma jahera kendo dok e kanyakla, nikech kanyo kende e kama ng'ato nyalo yudoe rit madier e ndalo mag gikogi.—Rapar 33:27; Hib. 10:24, 25.

¹⁸ *Riw lwedo chuth jogo matayo kanyakla.* Ka en kaka Jakwath ma jahera, Jehova tayowa kendo ritowa. Oseyiero Wuode mondo obed Jakwath Maduong' matayo kanyakla. (1 Pet. 5:4) Jodong-kanyakla mayudore e kanyakla mokalo 100,000 manyo thuolo mar rito moro ka moro kuom rombe Nyasaye. (Tich 20:28) Seche ma wariwo lwedo jogo matayo kanyakla, wanyiso ni wagoyo erokamano ne Jehova kod Yesu kuom gigo duto ma gisetimonwa.

¹⁹ *Med sudo machiegni gi oweteni.* Mano

18. Ang'o momiyo onego wariw lwedo chuth jogo matayo kanyakla?

19. Ere kaka wanyalo geng'o ne jasigu?

Magi e kinde mag geng'o ne Satan kod jochiendene
(Ne paragraf mar 19)

tiende en ang'o? Seche ma jowasigu omonjo jolweny motieg maber, jolweny ma omonjgo sudoga machiegni mondo giduto gigeng'ne jowasigugo. Kuom timo kamaano, gichalo joma loso chiel motegno maok nyal kethi. Satan temo ahinya jiwo kinda ma en-go mar monjo jotich Nyasaye. Magi ok gin kinde mag kedo gi owetewa. To en kinde mar medo sudo machiegni gi owetewa maok wadewo nyawo maggi kendo keto genowa chuth kuom Jehova.

²⁰ Kuom mano wadhiuru nyime bedo gi winjruok motegno gi Jehova kendo bedo gi chuny mar rito. Wahoreuru ka warito lendo mar "Kuwe nitie, kendo weche ni kare" kachiel gi rito mondo oket kido mogik kuom Jokristo mowal. Bang' mano, malaike ang'wenka biro weyo mako yembe makelo kethruok, kendo Babulon Maduong' ibiro kethi. Sama warito mondo gik madongogo otimre, waluwuru kaka riwruok mar oganda Jehova chikowa kokalo kuom jogo moketi mondo otawa. Wageng'ne Jachien kod jochiendene! Magi e kinde mar luwo jip ma jandik-zaburi nochiwo kama: "Beduru gi teko mondo chunyu oduogi, un duto [marito] Jehova."—Zab. 31:24.

20. Ang'o monego watim sani?

Tiyo ne Nyasaye Osebedone Kaka Yath!

Kane jopainia moko ariyo e piny Kenya odhi lendo e ot moro, ne gibwok kane gineno ng'at moro ma randere ahinya konindo e otanda. Kore ne tin ahinya kendo bedene bende ne chieko. Kane ginyise singo mar Nyasaye mawacho ni 'ng'at ma rang'ol nochikre ka ngau,' nobedo mamor si-dang'.—Isa. 35:6.

Jopainiago nofwenyo ni Onesmus, masani hike hawo 40 ne onyuol gi tuwo miluongo ni *osteogenesis imperfecta*, ma en tuwo mamiyo chokobedo ma yomyom. Chokene ne yomyom ahinya ma kata komulgi matek matin to gitur. To nikech tuwoni onge yadhe, Onesmus nong'eyo ni koro odhi dak gi tuwoni e ngimane duto kotiyo gi kom midhiro (*wheelchair*).

Onesmus noyie puonjore Muma. Kata kama-no, min-gi notamore ni kik odhi e chokruoge nikech noneno ni mano ne nyalo miyo ohinyre ma med Onesmus rem mang'eny. Omiyo owete ne makone chokruoge e simo kae to gikelone dala-gi mondo owinj. Bang' puonjuok kuom dweche abich, Onesmus nong'ado ni odwaro dhi e chokruoge kata ne tek manade.

Be dhi e chokruoge nomedo ne Onesmus rem? Ooyo. Owacho kama: “Rem ma ne an-go ne dok piny ka an e chokruok.” Noneno ni geno ma en-go emamiyo owinjo ni rem dok chien. Min Onesmus noneno kaka wuode mor ma en bende

obedo mamor moyie puonjore Muma. Ne ojawa-cho niya: “Tiyo ne Nyasaye ema osebedo ne wuoda kaka yath.”

Bang' kinde matin, Onesmus nobedo jalendo mapok obatisi. Bang'e nobatise kendo sani koro en jakony tich e kanyakla. Kata obedo ni ok onyal wuotho, kendo lwete achiel ok ti, Onesmus pod ne niggi gombo mar timo duto monyalo e tij Jehova. Nodwaro bedo painia makonyo to mak mana ni pod noluor pong'o fom. Nikech ang'o? Nikech nong'eyo ni ne nyaka omany ng'at machielo ma ne dhi dhirone kome. Kane onyiso Jokristo wetene wachno, ne giyie konye. Omiyo Onesmus nobedo painia makonyo.

Kane odwaro bedo painia mapile, nochako parore kendo kaka ne odhi timo. Kata kamano, chieng' moro kane osomo ndiko modiechieng', noyudo jip ma nodwaro. Ndikono ne en Zaburi 34:8 mawacho kama: “Rang kendo ne ka Jehova ber.” Bang' paro matut e wi ndikono, nong'ado ni obedo painia mapile. Sani olendo kuom ndalo ang'wen e juma kendo en gi jopuonjre mang'eny mag Muma matimo dongruok. E higa 2010, ne odhi e Skul mar Jopainia. To mano kaka Onesmus ne mor ka nofwenyo ni japuonj matayo skundno ne en achiel kuom owete ariyo ma nokwongo olime ma olendone!

Gie sani jonyuol Onesmus osetho, kata kama-no, owete gi nyimine e kanyakla konye e chopo dwaro mage ma pile ka pile. Ogoyo erokamano kuom gweth duto moyudo sani, kendo orito ahinya kindeno ma “japiny ok nowachi, Atuwu.”—Isa. 33:24.

JOKWATH ABIRIYO GI JOTELO ABORO GIN JOMAGE KINDEGI?

*“Eka wanakel kuome
jokwath abiriyo, kod
jotelo madongo
aboro.”—MIKA 5:5.*

BE INYALO DWOKO?

Ere kaka Hezekia, Isaya, Mika
kod jodongo mag Jerusalem
nonyiso ni gin jokwath mabeyo?

Jokwath abiriyo kod jotelo
madongo aboro ma kindegi gin
jo mage? Gikonyo oganda
Nyasaye e yore mage?

En ang’o maduong’ masani
inyalo timo mondo ibed moikore
ne monj moro amora mibiro
timne oganda Nyasaye?

E KIND higa mar 762 gi 759 Ka Ndalowa Podi, ruodh Israel kod ruodh Suria nonywako mondo giked lweny gi ruodh Juda. Ne gidwaro monjo Jerusalem mondo gigol Ruoth Ahaz e kom, kendo giwile gi ng’at machielo manyalo bedo ni ne ok wuog e anyuola mar Ruoth Daudi. (Isa. 7:5, 6) Kata kamano ruodh Israel nonego ong’e maller ni wilo ruodh Juda ok ne nyalre. Jehova noyudo osesingo ni ng’at mawuok e anyuola mar Daudi ema ne nyaka bed e kom-lochno, to adier gima Nyasaye osingo kinde duto nyaka chopga e wang’e.—Josh. 23:14; 2 Sam. 7:16.

² Mokwongo ne nenore ka gima Suria gi Israel ne dhi loyo Juda. Mano ne en nikech e lweny moro achiel kende, Ahaz nolalo jolweny mage mathuondi 120,000, kendo wuode miluongo ni Maaseia bende ne onegi. (2 Weche 28:6, 7) Kata kamano, Jehova to ne neno gik ma ne timorego duto. Noparo singo ma notimo ne Daudi; omiyo nooro janabi Isaya mondo oter ne Ahaz ote mahoyo chuny.

³ Isaya nowacho niya: ‘Neuru, nyako moro nomak ich, eka nonyuol wuowi, mi nochak nyinge ni Immanuel. To ka nyathino pok ong’eyo dagi gima rach, kendo dwaro gima ber, pinjeruodhi ariyo [Suria kod Israel] ma chunyi nosesingore, nobed piny mojawang.’ (Isa. 7:14, 16) En adier ni weche ma ndikono chakogo, wuoyo e wi nyuol mar Mesia. (Math. 1:23) Kata kamano ‘ruodhi ariyo,’ ruodh Suria kod ruodh Israel, ok nomonjo Juda e kinde ma Yesu ne nie pinyka. Omiyo weche ma ne okor e wi Immanuel, nyakabed ni nokwongo chopo kare e ndalo janabi Isaya.

1. Ang’o momiyo gima ruodh Suria gi ruodh Israel nochano timo ok ne dhi nyalore?

2-4. Ler ane kaka Isaiah 7:14, 16 nochopo kare (a) e kinde janabi Isaya (b) e kinde Yesu.

⁴ Mapiyo bang' ka Isaya nosekoru weche-go, chiege nomako ich monyuolone wuowi miluongo ni Maher-shalal-hash-bas. Nyalo bedo ni nyathini ema ne en "Immanuel" ma Isaya nowuoyo kuome.* E kinde Muma, ne inyalo chak nyathi nying moro seche monyuole mondo ji opargo gimoro makende ma ne otimore. Kata kamano jonyuolne koda wedene to ne nyalo luonge gi nying machielo mopogore. (2 Sam. 12:24, 25) Onge gimoro amora manyiso ni Yesu ne oluong gi nying mar Immanuel.—*Som Isaiah 7:14; 8:3, 4.*

⁵ E kinde ma ruodh Israel gi ruodh Suria ne chano mondo gimonj Juda, Assuria bende ne chano mar peyo pinje manie alworane. Assuria ne en pinyruoth mager ma ne nigi riyo mar bedo gi loch e piny mangima. Kaluwore gi Isaiah 8:3, 4, Assuria ne dhi peyo "mwandu ma Damaske nigo" kendo 'mayo Samaria,' eka bang'e ope pinyruodh Juda. Kar keto geno kuom Isaya, Ahaz notimo winjruok gi Jo-Assuria. Mano nomiyo Juda obedo e bwo loch marachno ma nosandogi. (2 Ruo. 16:7-10) To mano kaka Ahaz nobedo jakwath makiya rito joge ma ne gin oganda Juda! Wanyalo penjore ng'ato ka ng'ato niya, 'Sama aromo gi weche moko mappek madwarore ang'adie paro, be aketo geno kuom Nyasaye koso kuom dhano?'—Nge. 3:5, 6.

JAKWATH MANYIEN KAWO OKANG' MOPOGORE

⁶ Ahaz ne otho e higa 746 Ka Ndalowa Podi, kendo Hezekia wuode nokawo kare ka joma nodak e pinyruodh Juda nigi chan miwuoro kendo ne giseweyo kata lamo Je-

* Wach molok ni "nyako" e dho-Hibrania e Isaiah 7:14 tiende nyalo bedo; dhako mosekendi kata nyako masilili. Omiyo wach achielno inyalo tigo kuom chi Isaya koda kuom Mariam nyar Jo-Yahudi mane pod en silili.

5. En paro mane maok nyis rieko ma Ruoth Ahaz nong'ado?

6. Ruoth Hezekia ne opogore nade gi ruoth Ahaz?

hova. Ka en ruoth ma rawera ne odhi chako gi timo ang'o? Be ne odhi chako gi konyo Jo-Yahudi obed joma nigi mwandu? Ooyo. Hezekia ne en jal mohero Nyasaye kendo jakwath madier ne rombe mage. Gima notimo mokwongo ne en dwoko lamo madier kendo medo loso winjruok e kindgi gi Jehova. Ka noseng'eyo dwaro mar Nyasaye, Hezekia nokawo okang' madwarore maok odeko. To mano doko ranyisi maber ne jotich Nyasaye!—2 Weche 29:1-19.

⁷ Jodolo ma Jo-Lawi ne dhi konyo kama duong' ahinya e dwoko lamo madier e piny Juda. Kuom mano, Hezekia noromo kodgi mondo oketnegi ayanga kaka ne odhi riwogi lwedo kuom wachno. Tem ane paro kaka jodolo ma Jo-Lawi ma nohero Jehova ne mor sidang' sama ruodhgi noleronegi kama e romono: "Nimar Jehova noyierou ni mondo uchung e nyime, mondo utine, ubed jotichne." (2 Weche 29:11) Ka kuom adier, jodolo ma Jo-Lawi ne nigi ting' mar riwo lwedo lamo madier!

⁸ Ruoth Hezekia nogwelo oganda mar Jo-Juda kod Jo-Israel duto e nyasi maduong' mar Pasaka, kae to bang'e ji nobedo gi ndalo abiriyo mar Sap Makate Maonge Thowi. Ji ne mor ahinya gi nyasino ma gichoro nyasino gi odiechienge moko abiriyo. Muma nyisowa niya: "Kamano ne nitie mor maduong' e Jerusalem: nimar nyaka a ndalo mar Suleman wuod Daudi ruodh Israel ne pok obedo machalo kamano e Jerusalem." (2 Weche 30:25, 26) To mano kaka nyasino nojiwo ji e okang' miwuoro! Ndiko mar 2 Weche mag Ndalo 31:1 leronwa niya: "To ka wachni duto noserumo, . . . ne gikettho kwonde moting'ore gi kwonde misengini." Waneno kaka koro oganda Jo-Juda

7. Ang'o momiyo ne dwarore ahinya mondo Jo-Lawi obed gadier chuth ni ruoth ne dhi riwogi lwedo?

8. Gin okenge mage mamoko ma Ruoth Hezekia nokawo mondo ojiwgo ogandane olos winjruokgi gi Nyasaye, to nobedo nade bang'e?

Weche Hezekia nojiwo
chuny ji ahinya
(Ne paragraf mar 12 kod 13)

nochako lamo Jehova kendo gi kinda miwuoro. Lokruok maduong' ma ne gitimoni, ne dhi konyogi ahinya kaluwore gi gima ne dhi timorenegi bang'e.

RUOTH IKORE NE CHANDRUOGE MABIRO

⁹ Mana kaka Isaya nokoro, Jo-Assuria nopeyo pinyruodh Israel ma giterogi Assura kaka joma otwe. Mano noketho chenro ma pinyruodh Israel ne nigo mar keto ng'at maok wuog e anyuola mar Ruoth Daudi, mondo oloch e piny Juda. Kata kamaano, Jo-Assuria koro ne nigi chenro mage? Jo-Assuria koro noketo pachgi kuom Juda. Muma wacho niya: "E higa mar apar gang'wen mar ruoth Hezekia, Sennakerib ruodh Assuria noidho kuom mier mochiel duto mag Juda, mi nokawogi." Wachore ni Sennakerib nomako mier 46 mag Jo-Juda. Dine iwinjo nade ka dine bed ni idak Jerusalem e kindego? Jolweny mag Assuria ne peyo mier madongo mag Jo-Juda moro bang' machielo!—2 Ruo. 18:13.

¹⁰ Ka kuom adier, Hezekia nong'eyo

9. (a) Ere kaka chenro ma pinyruodh Israel ne nigo ne okethore? (b) Mokwongo Sennakerib noyudo osepeyo Juda e okang' maromo nade?

10. Ang'o momiyi inyalo wach ni Mika 5:5, 6 nojiwo Hezekia?

chandruok mabiro kata kamano kar manyo kony kuom ogendini ma ne ok lam Nyasaye madier, mana kaka Ahaz wuon mare notimo, Hezekia noketo geno mare chuth kuom Jehova. (2 Weche 28:20, 21) Nyalo bedo ni nong'eyo weche ma janabi Mika nokoro e wi Jo-Assuria niya: "Ka Ja-Assuria nomonj pinywa, . . . wanakel kuome jokwath abiriyo, kod jotelo madongo aboro. Mi giniketh piny Assuria gi ligangla." (Mika 5: 5, 6) Wehegi ma nondik kuom much Jehova nyaka bed ni nojiwo Hezekia ahinya nikech ne ginyiso ni jolweny moko ma nigi nyalo moloyo, ne dhi kedo kendo loyo Jo-Assuria.

¹¹ Wach ma nokor e wi jokwath abiriyo kod jotelo madongo aboro, ne dhi chopo e okang' maduong' moloyo bang' kosenyuol Yesu 'jaloch mar Israel; jal ma kar chakruokne nobedo manyaka nene, kendo manyaka chieng'.' (*Som Mika 5:1, 2.*) Mano biro timore e kinde ma jotich Jehova ma kindegi ibwogo gi jowasigu makindegi machalo gi Jo-Assuria. Gin jolweny mage ma

11. Wach ma nokor e wi jokwath abiriyo kod jotelo madongo aboro biro kwongo chopo kare kinde mane?

Jehova biro tiyogo kokalo kuom Wuode masani locho, mondo okedgo gi jowasigu magergo? Wabiro neno mano. Kata kama-no, we wanon ane gima wanyalo puonjore kuom okang' ma Hezekia nokawo kane jolweny mag Assuria omonje.

HEZEKIA KAWO OKENGE MOWINJORE

¹² Kinde duto Jehova oikore timonwa gik ma wan wawegi ok wanyal timo kata kamano, pod odwaro ni watim gima wanyalo. Hezekia noporo wach "gi jodongo gi thuondi mage," ma giduto ging'ado ni dwarore 'odin pige mag sokini ma ne nitie e tok dala. Hezekia notimo chir mogero ohinga kwonde momukore duto, nogere kodhi malo nyaka ochopo e katandalo mag ohinga, kod ohinga mar ariyo maoko bende, kendo noloso gi lweny kod okumbini mang'eny.' (2 Weche 32:3-5) Mondo omi orit ngima jotichne e kindego, Jehova notiyo gi chwo moko ma jochir—Hezekia, jodongo mag piny, koda jonabi mage ma nohero Nyasaye gadier.

¹³ Gima Hezekia notimo bang' mano ne duong' moloyo kata wach chungo pi koda gero ohinga mabor molworo dalano. Hezekia nonyiso maler ni en jakwath mohero joge kuom choko ji kendo jiwogi niya: "Kik uluor kata chunyu kik a nikech ruodh Assuria . . . , nimar nitie ng'a maduong' kodwa moloyo man kode: teko mar ringruok e man kode; to Jehova Nyasachwa ni kodwa mondo okonywa." Mano kaka ne omiyo-gi jip ma ne dwarore—Jehova ne dhi kedo ne joge! Bang' winjo wechego, oganda Jo-Yahudi "nogeno weche mag Hezekia ruodh Juda." Ne ni "weche mag Hezekia" ema notego chuny ji. Hezekia, jodongo mag piny, chwo mathuondi kaachiel gi Mika gi Isaya, nonyiso adier ni gin jokwath madier, mana

12. Gin okenge mage ma Hezekia gi joge nokawo mondo girit ngima jotich Nyasaye?

13. Ler ane okang' maduong' ma Hezekia nokawo mondo oik joge ne monj mar Jo-Assuria?

kaka Jehova nokoro kokalo kuom janabine. —2 Weche 32:7, 8; *som Mika 5:5, 6.*

¹⁴ Ruodh Assuria nogoyo kambi Lakish, yo milambo kiwuok Jerusalem. Ka en kanyo, nooro joge adek ir Hezekia kodwaro mondo Jerusalem ochiwre e lwet Assuria. Rabshake ma ne wuoyo e lo ruodh Assuria notemo tiyo gi riekni mopogore opogore. Mokwongo, nowuoyo gi dho-Hibrania kosemogi mondo ging'anyne ruoth Hezekia kendo gichiwre e lwet Jo-Assuria. Nowuondogi ni Jo-Assuria biro terogi mondo gidag kamachielo ma ngima berie moloyo. (*Som 2 Ruodhi 18:31, 32.*) Kae to Rabshake noramo ni mana kaka nyiseche mag ogendini ne ok omiyo joggi rit, kamano e kaka Jehova bende ne ok bi reso Jo-Juda e lwet Jo-Assuria. Jotich Nyasaye nonyiso riekko kuom weyo maok gidwokore gi Rabshake kata bed ni nowacho miriambo malich kamano e wi Jehova. Donge kamano e kaka jotich Jehova ma kindegi bende jatimo? —*Som 2 Ruodhi 18:35, 36.*

¹⁵ En adier ni Hezekia iye ne owang', to kata kamano kar manyo kony kowuok kuom ruodhi maoko, ne ooro mondo olwongne janabi Isaya. Isaya nonyiso Hezekia ni Sennakerib "ok nochopi e dalani eni, kendo ok nodir asere kanyo, kendo ok nobi kuome gi kuot, kendo ok noring pith e nyime." (2 Ruo. 19:32) Gimoro achiel ma ne dwarore ni oganda Nyasaye man Jerusalem otim, ne en chung' motegno korka Jehova. Jehova nosingore mar kedo ne Juda, to adier ne otimo kamano! Muma wacho kama: "Kendo gotienono jamalaika mar Jehova nowuok, monego ji gana mia achiel gi gana piero aboro gabich e kar gudruok mar Jo-Assuria." (2 Ruo. 19:35) Warruok mar Juda nobiro kowuok kuom Nyasaye, to

14. Rabshake nowacho ang'o, to jotich Nyasaye notimo ang'o?

15. Ang'o ma ne dwarore ni oganda Jo-Juda ma nodak Jerusalem otim, to Jehova nokelo warruok e dala mar Jerusalem nade?

ok kokalo kuom chungo pige ma ne mol ei dala mar Jerusalem, kata kuom gero ohinga mawiye bor.

PUONJ MA WAYUDO KUOM WACHNI

¹⁶ Wach ma nokor e wi jokwath abiriyo kod jotelo madongo aboro biro chopo e okang' maduong' ahinya ndalowagi. Jokanyo ma ne odak Jerusalem machon, ne omonj gi Jo-Assuria. E kinde mokayo machiegni, riwruok mar oganda Jehova ma gie sani nenore ni onge gi rit moro amora, ibi monj gi jowasigu machalo gi Jo-Assuria ma gombone maduong' en temo tieko jotich Nyasaye. Muma wuoyo e wi monjni kaachiel gi monj mitimo gi 'Gog manie piny Magog,' kendo owuoyo e wi monj mitimo gi "ruoth manie masawa," kachiel gi mitimo gi "ruodhi mag piny." (Eze. 38:2, 10-13; Dan. 11:40, 44, 45; Fwe. 17:14; 19:19) Be mano nyiso ni monjgo opogore opogore? Ok ong'ere. Muma nyalo tiyo gi nyinge kata yore mopogore opogore sama owuoyo e wi lweny moro. En 'gir lweny mane maling'ling' ma Mika nokoro ni Jehova ne dhi tiyogo kokedo gi jasiyu machalo gi Jo-Assuria ma kindegi? En gima wendo ahinya e pachwa! Ne odhi tiyo gi "jokwath abiriyo, kod jotelo madongo aboro." (Mika 5:5) Jokwath abiriyo kod jotelo madongo aborogo malosso kweth maduong' mar jolweny gin jodong-kanyakla. (1 Pet. 5:2) E ndalogi, Jehova osemyowa chwo mang'eny motegno mondo okwa rombene mohero, kendo gijiw ogandane ne monj mar "Jo-Assuria" ma kindegi.* Weche ma Mika nokoro lero ni jokwathgo biro "ketho piny Assuria gi ligangla." (Mika 5:6)

* Namba mar abiriyo ihinyo tiyogo e Muma mondo onyis gima opong' kata oromo chuth e wang' Nyasaye. Namba aboro (achiel momedore e wi abiriyo) seche moko itiyogo mondo onyis gima ng'eny mokalo.

16. Ng'a gini e kindegi minyalo wach ni gin (a) jodak mag Jerusalem (b) "Jo-Assuria" (c) jokwath abiriyo kod jotelo madongo aboro?

Kuom adier, achiel kuom 'ligengni maggi mag lweny' ma gitiyogo en "ligangla mar Roho, ma en Wach Nyasaye."—2 Kor. 10:4; Efe. 6:17.

¹⁷ Jodong-kanyakla masomo sulani, nyalo yudo puonj makonyogi ahinya: (1) Okang' maduong' ahinya ma ginyalo kawo sama girito monj ma "Jo-Assuria" ma kindegi biro timo en tego yiegi kuom Nyasaye kendo konyo owetegi bende mondo otm kamano. (2) Kinde ma "Jo-Assuria" biro monjowa, jodong-kanyakla nyaka bed gi yie chuth ni adier Jehova biro resowa. (3) Gie kindeno, chenro mwabiro yudo kowuok e riwruok mar oganda Jehova biro nenore e wang' dhano ka gima en chenro maok nyal tiyo. Waduto nyaka wai-kre mar bedo joma luwo chenro kata chik moro amora mibiro miyowa, bed ni ginenore makare kata maok kare kaluwore gi kaka wan dhano wanenogi. (4) Magi e kinde ma ng'ato ang'ata manyalo bedo ni keto genone kuom luwo somo mamalo, manyo mwandu, kata keto geno kuom riwruoge mag dhano, onego otm lokruok e pache. Jodongo onego obed moikore konyo ng'ato ang'ata manyalo bedo ni gie sani pod bagni e yie mare.

¹⁸ Ndalo biro ma jotich Nyasaye ma kindegi biro nenore ka joma onge gi konyo kata rit mana kaka Jo-Yahudi ne olwor gi wasigu e dala mar Jerusalem e kinde Hezekia. Kapo ni chieng' moro wanyalo yudore e chal ma kamano, weuru waduto waket chunywa obed motegno ka waparo weche mag Hezekia. Weuru kinde duto wang'e ni wasikwa nig "teko mar ringruok," kata kamano wan to 'Jehova Nyasachwa nobed kodwa mondo okonywa kendo okedonwa e lwenjewa duto'!—2 Weche 32:8.

17. Gin gik mage ang'wen ma jodongo nyalo puonjore kaluwore gi weche ma wasenono e sulani?

18. Ere kaka paro matut weche manie sulani biro konyowa e kinde mabiro?

WINJ JOKWATH MA JEHOVA OKETO

*“Winjuru jotendu,
kendo migiuru duong’;
nikech giritto chunyu.”*

—HIB. 13:17.

INYALO DWOKO NADE?

Jodong-kanyakla rito rombe mag Nyasaye e yo mane?

Ang’o momiyo rombe onego owinj jokwath matindo?

Kata obedo ni jodong-kanyakla gin dhano morem, ang’o momiyo mano ok onego omonwa winjogi sama gitegowa kata jiwowa gi Muma?

JEHOVA wachonwa kinde duto ni ochalo gi jakwath. (Eze. 34:11-14) Mano en wach maduong’ ahinya nikech okonyowa ng’eyo ni Jehova chalo nade. Jakwath mohero rombene, jakawo ting’ mar rito kendo tayo rombe. Otayogi koterogi e lege mang’ich koda kama pi maler yudore (Zab. 23:1, 2); ong’iyo chalgi odiechieng’ gotieno (Luka 2:8); oritogi mondo le marach kata jasigu kik hinygi (1 Sam. 17:34, 35); oting’o nyirombe mayom e bade koda e kore (Isa. 40:11); omanyoro rombe molal, kendo okonyo rombe mohinyore.—Eze. 34:16.

² To nikech oganda Jehova machon ne odak e ngima mar pur gi pidho jamni, ne ginyalo winjo mapiyo sama Jehova Nyasaye wacho ni ochalo jakwath mohero rombene. Ne ging’eyo ni rombe dwarore omi rit mowinjore eka mondo gidong maber. Kamano e kaka dhano bende dwarore ni ota gi Jehova. (Mari. 6:34) Ka ok Jehova ema oritogi eyo makare kendo tayogi e yo mowinjore, to chandruok nyalo betie. Nyalo bedo mayot mondo giba yo mana kaka “rombe maonge jokwath” timoga. (1 Ruo. 22:17) Kata kamano, kuom jogo mayie mondo Jehova otagi, giyudo gik moko duto ma gidwaro.

³ Wan bende e kindewagi wang’eyo kaka Jehova ritowa kaka jakwath. Waneno kaka orito kendo otayo joge ma gin kaka rombene e ndalogi. We waneane kaka ochiko rombene e kindegi koda kaka ochoopo dwaro maggi kaka owinjore. Wabiro neno bende gigo ma rombene onego otim mondo giyud kony koda gwith chuth kuom rit ma Jehova miyogi.

JAKWATH MABER CHIWONWA JOKWATH MATINDO

⁴ Jehova oseketo Yesu obed Wi kanyakla mar Jokristo. (Efe. 1:22, 23) Yesu ma en “jakwath maber,”

-
- 1, 2. Ang’o momiyo kinde duto Jehova wachonwa ni ochalo gi jakwath?
 3. En ang’o ma wabiro puonjore e sulani?
 4. Yesu dewo kendo rito rombe mag Jehova e yore mage?

nyisowa kido, dwaro koda gik ma Wuon mare ohero. Ohero rombe mag Wuon mare kendo odewogi ahinya. Ne oyie chiwo kata mana ngimane nikech rombegeo. (Joh. 10:11, 15) To mano kaka misango mar rawar ma Kristo nochiwo en mich maber ne dhano duto! (Math. 20:28) En mich kendo gweth nikech dwaro mar Jehova en ni “ng’a ma oyie kuome [Yesu] kik lal, to obed gi ngima mochwere.”—Joh. 3:16.

⁵ Rombe to nyiso nade ni Yesu Kristo en Jakwadhgi Maber? Yesu nowacho niya: “Romba winjo dwonda, kendo an ang’eyogi, kendo giluwu.” (Joh. 10:27) Winjo dwond Jakwath Maber tiende en luwo kaka ochikowa kinde duto kendo e yore duto. Mani oriwo winjo kendo riwo lwe-do jokwath matindo moketo mondo okonye e rito rombe mag Wuon-gi. Yesu nonyiso ni jootene kod jopuonjre mage ne biro dhi nyime tiyo tich ma nochako. Ne gidhi ‘puonjo’ kendo ‘pidho rombene.’ (Math. 28:20; *som Johana 21:15-17.*) Kaka wach maber ne medo landore kendo kwan mar jopuonjre bende ne medore, Yesu notimo chenro mondo Jokristo motegno obed jokwath e kanyakla.—Efe. 4:11, 12.

⁶ Kane owuoyo gi jodong-kanyakla e dala mar Efeso, jaote Paulo nowacho ni roho maler ema noketogi ‘jokwath, mondo gikwa kanyakla mar Nyasaye.’ (Tich 20:28) Kamano e kaka jodong-kanyakla ma kindegi timo. Ang’o momiyi wawacho kamano? En nikech osetegi kaluwore gi kaka Muma ma en Wach Nyasaye mondik kuom teko mar roho maler, chiko. Kuom mano, winjo gima Jokristo ma gin jodong-kanyakla wachonwa, nyiso ni wa-

5, 6. (a) Gin jomage ma Yesu oketo mondo ota rombe mage? Rombe onego otim ang’o mondo giyud gweth kuom chenro ma Yesu noketoni? (b) Gimaduung’ moloyo mamiyo wadwaro winjo kendo luwo chenro ma jodong-kanyakla oketo en mane?

chiwo luor ne Jehova kod Yesu, ma gin Jokwath ariyo madongo. (Luka 10:16) Ka kuom adier, mano e gimaduung’ mokwonggo mamiyo wadwaro bolore ne jodong-kanyakla. Kata kamano, nitie gik mamoko mamiyo wadwaro winjo kendo luwo kaka gitayowa.

⁷ Sama gichiwo puonj moro kata jiwo owete gi nyimine gi paro moro, kinde duto jodongo onego oten kata osir weche ma giwachogo gi Ndiko. Timo kamano nyiso ni gin giwegi ok gidwar chiko ngima owete gi nyimine. (2 Kor. 1:24) Kar mano, gimiyi Jokristo wetegi puonj mawuok e Ndiko mondo okonygi ging’ad paro makare, kendo mano miyo riwruok koda kuwe betie e kanyakla. (1 Kor. 14:33, 40) Muma wacho ni jodong-kanyakla ‘rito chunywa.’ Mano tiende ni gidwaro konyo ng’ato ka ng’ato e kanyakla mondo orit winjruok maber ma en-go gi Jehova. Kuom mano gibiro timo mapiyo chiwo konyo kapo ni gine-no ni owadwa kata nyaminwa moro dwaro kawo kata osekawo okang’ moro maok ni kare. (Gal. 6:1, 2; Juda 22) Donge magi gin gik mowinjore ahinya manyiso gimomiyi onego ‘wawinj’ jodong-kanyakla ma wan-go e kanyaklawo?—*Som Jo Hibrania 13:17.*

⁸ Jaote Paulo ma ne en jakwath made-wo ahinya chal mar owete gi nyimine, nochiwo siem ne owete e kanyakla mar Kolosai niya: “Ritreuru mondo kik ng’ato omaku gi riekone kod wuond manono, ma wuok kuom puonj dhano kod tim machon mag piny, to ok kuom Kristo.” (Kol. 2:8) Wehegi miyowa siem machielo ka ginyiso gimachielo maber mamiyo onego wawinj puonj ma jodongo miyowa ko-

7. Ere kaka jodong-kanyakla konyowa rito winjruok ma wan-go gi Jehova?

8. Jodong-kanyakla rito chal mar rombe mag Jehova e yo mane?

Mana kaka jakwath rito rombene, jodong-kanyakla bende rito rombe moket e lwetgi
(Ne paragraf mar 8)

wuok e Ndiko. Ginyiso ni jodongo rito owete gi nyimine kik hinyre gi puonj mag joma dware ketho yiegi. Jaote Petro nochiwosiem e wi “jonabi mariambo” koda “jopuonj mariambo” ma ne dhi temo yondho Jokristo ma nigi “chuny mayomyom” mondo odonj e richo. (2 Pet. 2:1, 14) Jodong-kanyakla ma kindegi bende nyaka chiwosiem machalo kamago kapo ni mano owinjore. Jodong-kanyakla gin Jokristo motegno kendo mosekalo e chal moko mopogore opogore e ngima. E wi mano, kane pok oketgi jodong-kanyakla, ne ginyiso ni ging'eyo Ndiko e yo maler kendo ni gilony e chiwo puonj mangima. (1 Tim. 3:2; Tito 1:9) Nikech gin Jokristo motegno kendo molony, gitemo ng'iyogik moko kik kal tong' ahinya, kendo temo tiyo gi rieko sama gitayo rombe Jehova ei kanyakla.

JAKWATH MABER PIDHO KENDO RITO ROMBENE

⁹ Kokalo kuom riwruok mar oganda mare, Jehova chiwo chiemb chuny mogundho ne owete duto e piny mangima. Thoth puonjgo mowuok kuom Ndiko yudore e buge koda gasedewa. E wi mano seche moko jodong-kanyakla yudo weche matayogi achiel kachiel kokalo kuom barupe mindikonegi kata kokalo kuom jorit alwora. Kokalo kuom yore machalo kaka mago, rombe Jehova ng'eyo gima onego gitim.

¹⁰ Jokwath mabeyo nigi ting' mar rito chal mar owete gi nyimine e kanyakla, to

9. Yesu pidho kendo tayo nade kanyakla mar Jokristo e kindegi?

10. En ting' mane ma jodong-kanyakla nigo sama owadwa kata nyaminwa oweyo kanyakla?

ahinya wuon jogo ma yie margi osedok chien, kata motimo gik maok ni kare. (*Som Jakobo 5:14, 15.*) Moko kuom owete gi nyimine e kanyakla nyalo bedo ni osebayo yo ma giweyo tiyo ne Nyasaye. E chal ma kamago, donge jaduong' madewo rombe adier biro timo kar nyalone mondo omany rombono kendo ojiwe oduog e kweth ma tiendeni kanyakla? Timo kamano nyalo bedo maber miwuoro. Yesu nowacho niya: "Ok en dwaro mar Wuonu me polo ni achiel kuom jo matindogi olal."—Math. 18: 12-14.

ONEGO WANE NADE NYAWO MA JODONG-KANYAKLA NIGO?

¹¹ Jehova gi Yesu gin jokwath makare chuth. Kata kamano, jokwath matindo ma gimioy ting' mar rito kanyakla gin mana dhano morem. Mani en adier manyalo miyo jomoko owinj ka teknegi luwo kaka jodongo tayogi. Joma kamago nyalo bedo gi paro niya: 'Jodongogi gin mana dhano morem kaka wan. Ang' o momioy onego ginyisa gima onego aluw?' En adier ni jodongo gin dhano morem. Kata kamano dwarore wabed gi paro mowinjore kendo makare kuom nyawo ma waneno kuomgi.

¹² Muma nyiso maler nyawo mag jogo ma Jehova ne tiyogo e tayo joge e kinde machon. Kuom ranyisi, Daudi ne en ruoth mowal gi mo kendo jatend Israel. Kata kamano, tem noloye modonjo e terruok ma kendo oneko. (2 Sam. 12:7-9) Par ane ranyisi mar jaote Petro bende. Kata obedo ni ne omiye migawo maduong' ahinya e kanyakla Jokristo, ne ojatimo ketho

11. Ang' o momioy jomoko nyalo yudo ka teknegi luwo gima jodongo nyisogi?

12, 13. (a) E ndalo machon, ne gin ketho mage ma jotich Jehova moko ma ne nigimigepe madongo notimo? (b) Ang' o momioy Jehova ne dwaro ni ondik e Muma nyawo mag chwo ma ne nigimigepe?

madongo kinde ka kinde. (Math. 16:18, 19; Joh. 13:38; 18:27; Gal. 2:11-14) Mopogore gi Yesu, onge dhano moro amora man kare chakre Adam gi Hawa tim richo.

¹³ Ang' o momioy Jehova noyie mondo ondik e Muma nyawo mag chwo ma notiyogo e migepe mopogore opogore? Achiel kuom gimioy notimo kamano, ne en ni mondo onyis ni onyalo tiyo gi dhano morem mondo ota godojoge. Ka kuom adier, osebedo kotimo kamano chakre chon. Omiyo, ok onego wati gi nyawo mag owete matayowa e kindegi mondo wabed joma ng'ur kata weyo luwo kaka gichikowa. Jehova dwaro ni wachiw luor kendo winjo owete machalo kamago.—*Som Wuok 16: 2, 8.*

¹⁴ Dwarore ahinya mondo wabed joma winjo jogo matayowa e kindegi. Par ane kaka Jehova nowuoyo gi joge e kinde machon mondo okonygi gitony. Kuom ranyisi, kane oganda Jo-Israel owuok Misri, Nyasaye notiyogi gi Musa gi Harun e chiwonegi chike ma ne dwarore giluw. To bende, mondo gitony e masira mar apar ma Nyasaye nokelo e piny Misri, e udi duto mag Jo-Israel ne nyaka yang'ie nyarombo makende, kendo wiro moko kuom remb nyarombono e sis dhoot koda e wi dhoudi. Be Nyasaye nowuoyo achiel kachiel gi ogandano? Ooyo, ogandano ne yudo weche kokalo kuom jodongo maggi, to jodongogo ne yudo chikego kuom Musa. (Wuok 12: 1-7, 21-23, 29) Kamano e kaka Jehova ne tiyo gi Musa koda jodongo e chiwo chikene ne ogandane. Ndalogi, Jehova tiyo gi Jokristo ma gin jodong-kanyakla e timo kamano.

¹⁵ En adier ni inyalo paro kinde mamoko machon ma Jehova ne chiko joge kaka onego gitim kotiyogi gi dhano kata malai

14, 15. Wanyalo puonjore ang' o kaluwore gi kaka Jehova ne chiko joge e kinde machon?

Jodong-kanyakla manyo yore mag konyo jogo ma gin jonyuol achiel mondo kik gibed gi osiepe maricho
(Ne paragraf mar 17 kod 18)

ka. E chalgo duto, Nyasaye noneno ni ber mondo omi jomoko migawo mar wuoyo e loye kendo ginyis joge gima nonego gitim mondo gitony e chal moro. Wan gadier chuth ni Jehova biro timo kamano bende e kinde Har-Magedon. Kata kamano, jaduong'-kanyakla moro amora, matiyo e lo Jehova kata e lo riwruok mar ogandane ndalogi, nyaka bed motang' ahinya mondo kik oti marach gi migawo momiyе.

“KUETH ACHIEL, GI JAKWATH ACHIEL”

¹⁶ Oganda Jehova e kindegi loso “kueth

16. “Wach” madwarore wachikne itwa ahinya en mane?

achiel,” e bwo “jakwath achiel” ma en Yesu Kristo. (Joh. 10:16) Yesu nowacho ni ne odhi bedo gi jopuonjrene “ndalo duto nya-ka giko mar ndalo.” (Math. 28:20) Ka en Ruoth manie polo, en gi teko duto mar chiko gik mabiro timore kapok okawo okang' mar ketho piny marachni. Wanyalo timo ang'o mondo wasik ka wariwore kendo medo yudo rit ma rombe mag Nyasaye yudo? Dwarore ni wachik itwa ne ‘wach mawuok bang'wa,’ kanyisowa yo monego waluw. ‘Wachni’ oriwo gima roho mar Nyasaye wachonwa kaka ondiki e Muma, koda gima Jehova gi Yesu wachonwa ka gitiyo gi chwo ma giketo mondo obednwa jokwath e kanyaklawe.—*Som Isaiah 30:21; Fweny 3:22.*

¹⁷ Muma wacho ni Satan “bayo ka si-buor ma goyo asumbi, kodwaro ng'a ma dongam.” (1 Pet. 5:8) Mana kaka le ma jocham jowadgi, Satan luro ne rombe, korito yudo thuolo moro amora mondo ongam jogo maok ong'eyo kata mobayo yo. Mano e achiel kuom gimaduong'ie moloyo mamiyo wadwaro siko machiegni ahinya gi kanyakla, kendo bedo e bwo ‘Jakwath gi Jarit chunywa.’ (1 Pet. 2:25) Kowuoyo e wi joma biro tony e sand maduong', Fweny 7: 17 wacho ni: “Nyarombo [Yesu] . . . nobed jakwadhgi. Kendo notelnigi e sokini mag pi ngima, to Nyasaye noywe pi wang'gi duto.” En singo mane manyalo bedo maber maloyo mano?

¹⁸ Bang' nono migawo maduong' ma jodong-kanyakla chopo ka gin kaka jokwath, ber mondo wapenjre niya: Jodong-kanyakla nyalo timo ang'o mondo gibed gadier ni girito rombe mag Yesu e yo mo-winjore? Wabiro nono dwoko mar penjoni e sula maluwo.

17, 18. (a) En jasigu mane manyalo hinyo rombe mag Jehova, kata kamano wanyalo bedo gadier kuom wach mane? (b) Sula maluwo mae biro wuoyo e wi ang'o?

UN JOKWATH, LUWURU RANYISI MAR JOKWATH MADONGO

*“Kristo bende noneno
masira nikech un,
koweyonu ranyis
mondo uluw ndache.”*

–1 PET. 2:21.

INYALO DWOKO NADE?

Jodong-kanyakla nyalo luwo
nade ranyisi mar Jehova?

Jodong-kanyakla nyalo luwo
nade ranyisi mar Yesu Kristo?

Ang’o momiyi jodong-kanyakla
jotimo limbe mag kwath ne
owete gi nyimine e utegi?

ROMBE jabedo gi ngima maber mana ka jakwath ritogi e yo mowinjore. Buk moro mawuoyo e wi pidho rombe wacho ni, “ng’at makawo rombe to tero kar kwath kae to oweyogi kanyo maok ong’iyogi maber, biro miyo ngima rombego obed marach.” Kata kamano, ka jakwath orito rombe e yo mowinjore, rombego duto biro bedo gi ngima maber.

² Mano bende e gima jatimore e kanyakla. Sama jokwath mag Nyasaye miyo ng’ato ka ng’ato rit maber e kanyakla, mano miyo rombe duto mag Nyasaye bedo gi winjruok maber kode. Inyalo paro kaka kinde moro Yesu nokecho oganda nikech ‘ne gichandore, kendo ne gike, kaka rombe maonge jakwath.’ (Math. 9:36) Ang’o momiyi ne gin e chal ma kamano? Nikech jogo ma ne nigi ting’ mar puonjogi chike Nyasaye ne gin joma kwiny, marido chik kendo maok tim gik ma gipuonjo. Kar konyo rombe kendo ritogi e yo maber, jotend din e piny Israel ne keto ne ji “ting’ mapek.”—Math. 23:4.

³ Jokwath ma kindegi, tiende ni jodong-kanyakla bende nigi ting’ mar rito rombe. Rombe ma giritogin mag Jehova kod Yesu, ma en “jakwath maber.” (Joh. 10:11) Rombe ma giritogo ‘nong’iew gi nengo’ ma Yesu nochulo gi ‘rembe ma nengone tek.’ (1 Kor. 6:20; 1 Pet. 1:18, 19) Yesu ohero rombego ahinya kendo mano emomiyi nochiwo ngimane nikech gin. Kinde duto jodong-kanyakla onego opar ni gin

1, 2. (a) Ang’o ma jatimore sama orit rombe e yo mowinjore?
(b) Ang’o momiyi ji ne chalo gi rombe maonge jakwath e kinde mag Yesu?

3. En ang’o ma jodong-kanyakla onego ong’e sama gichopo mi-gaggi mar rito rombe?

mana jokwath matindo matiyo e bwo Yesu Kristo ma en “Jakwath maduong’ mar rombe.”—Hib. 13:20.

⁴ Ere kaka jodong-kanyakla onego orit rombe? Ijiwoga owete gi nyimine mondo ‘owinj jotendgi, kendo gimigi duong’.’ To kamachielo, ijiwo jodong-kanyakla mondo kik ‘gitimre ruodhi’ e wi kueth mar Nyasaye. (Hib. 13:17; *som 1 Petro 5:2, 3.*) To kare jodong-kanyakla nyalo rito nade rombe maak gibedo ruodhi e wigi? E yo machielo, ere kaka jodong-kanyakla nyalo chopo dwaro mag rombe maak gikalotong’ ma Nyasaye oketonegi?

“NOKETGI E KORE”

⁵ Janabi Isaya nowacho niya e wi Jehova: “Nokwa kwedhe kaka jakwath, no-ting’ nyirombe e bade, kendo noketgi e kore, notel mos ni mago mamiyogi dhoth.” (Isa. 40:11) Ndikoni nyiso kaka Jehova chopo dwaro mag rombene ma yomyom kendo omiyogi rit madwarore. Mana kaka jakwath ong’eyo dwaro mar rombo ka rombo manie kwedhe, e kaka Jehova bende ong’eyo dwaro mar ng’ato ka ng’ato e kanyakla kendo oikore chiwo kony madwarore. Mana kaka jakwath dembo e kore nyarombo ma eka oa nyuol, Jehova ma “wuon ng’wono” bende biro konyo joge e kinde mag chandruok. Obiro hoyowa e kinde ma wanyagore gi tembe moko ma korgi tek.—2 Kor. 1:3, 4.

⁶ Mano doko puonj maber ma jokwath e kanyakla yudo kowuok kuom Wuonwa manie polo! Mana kaka Jehova, jaduong’-kanyakla nyaka ng’e dwa-

ro mag rombe. Ka jaduong’-kanyakla ong’eyo chandruoge ma owete gi nyimine yudo, obiro ng’eyo kinde monego ochiwe kony madwarore kod kaka onego ochiw konyno mondo ojiw owete gi nyiminego. (Nge. 27:23) Mondo jaduong’-kanyakla otim mano, dwarore ni obed gi thuolo mar wuoyo gi owete gi nyimine kendo ochik ite malong’o. Kata obedo ni ok obi donjore e weche mag ng’ato owuon, obiro kawo okang’ kaluwore gi gik moneno kendo mowinjo e kanyakla mondo ‘okony joma yomyom.’—Tich 20:35; 1 Thes. 4:11.

⁷ Par ane ranyisi mar jokwath ma Nyasaye nokwedo. E kinde Ezekiel kod Jeremia, Jehova nokwedo jokwath ma nonego bedni rito joge to ok ne gitim kamano kaka dwarore. Kane onge jakwath marito rombe, ne yot mondo gimoro omonj rombe ma kegi. Kar mondo jokwathgo orit romb Nyasaye, gin ne giyakogi to “gipidhore giwegi.” (Eze. 34:7-10; Yer. 23:1) Kamano bende, e kaka Nyasaye osekwedo jotend dinde mag Jokristo mag miriambo. En puonj mane maduong’ ma jodong-kanyakla nyalo yudo kaluwore gi kaka Jehova nokwedo jokwath maricho? Nyaka girit rombe mag Jehova e yo maber kendo ginyisgi hera.

‘ASEMIYOU RANYISI’

⁸ Nikech wan dhano morem, jomoko kuomwa e kanyakla ok nyal luwo ma piyo piyo gima Jehova diher ni mondo gitim. Ginyalo timo gik moko e yo maak luwre gi puonj mag Muma, kata ginyalo

4. Ang’o ma wabiro nono e sulani?

5. En ang’o ma wapuonjore e wi Jehova kaluwore gi ndiko mar Isaiah 40:11?

6. Ere kaka jaduong’-kanyakla nyalo luwo ranyisi mar Jehova?

7. (a) E kinde Ezekiel gi Jeremia, rombe mag Nyasaye ne nie chal mane? (b) En puonj mane ma wayudo kaluwore gi kaka Jehova nokwedo jokwath maricho?

8. Jodong-kanyakla nyalo luwo nade ranyisi maber ma Yesu noketo sama gichiwo siem?

timo gik moko e yo manyiso ni pok gi-bedo Jokristo motegno. Jodong-kanyakla onego otim ang’o e chal ma kamano? Onego giluw ranyisi mar Yesu ma nonyiso horuok kane jopuonjrene yware e kindgi ni ng’ano ma ne dhi bedo maduong’ e Pinyruoth. Kar mondo ne iye owang’ kodgi, nodhi nyime puonjogi e wi kido mar bolruok kotimo kamano e yo mamuol. (Luka 9:46-48; 22:24-27) E wi mano, kuom lwoko tiendegi, noketonegi ranyisi maber mar bolruok mabende en kido madwarore ni jodong-kanyakla obedgo.—*Som Johana 13:12-15*; 1 Pet. 2:21.

⁹ Paro ma Yesu ne nigo e wi jokwath ma Jokristo nopogore ahinya gi paro ma Jakobo gi Johana ne nigo. Joote ariyogo ne gombo bedo jotelo e Pinyruoth. Kata kamano, norieyogi kowachonegi kama: “Ung’eyo ni ruodhi mag ogendini tiyo gi loch kuomgi, kendo jodonggi chikogi gi teko; kuomu to ok nobed kamano. Ng’a ma dwaro doko jaduong’ kuomu nobed jatichu.” (Math. 20:25, 26) Ne dwarore ni joote okwed chuny mar ‘timore ruodhi’ e wi jowadgi kendo “chikogi gi teko.”

¹⁰ Yesu ne dwaro ni jodong-kanyakla orit rombe e yo maber mana kaka en bende notimo. Nyaka giikre tiyo ne owete gi nyiminegi, to ok bedo ruodhi e wigi. Jaote Paulo ne nigi chuny mar bolruok nikoch nonyiso jodongo ma nie kanyakla ma Efeso niya: “Un uwegi ung’eyo kaka nabet kodu ndalo duto, nyaka a chieng’no ma nahango biro Asia. Natiyo ni Ruoth gi chuny mamuol chutho.” Jaoteno

9. En chuny mane ma Yesu ne dwaro ni jopuonjrene obedgo?

10. Yesu dwaro ni jodong-kanyakla orit rombe e yo mane, to en ranyisi mane ma Paulo noketo e wi wachno?

ne gombo ni jodong-kanyaklogo okony jomoko ka gin gi chuny mar bolruok. No-wacho kama: ‘Nanyisou ni kutiyo matek kamano, eka ukonygo joma yomyom.’ (Tich 20:18, 19, 35) Paulo nonyiso jokanyakla ma Korintho ni ne ok obedo jaloch mar yiegi. Kar mano, ne en jatich mobolore kaachiel kodgi mondo gibed mamor. (2 Kor. 1:24) Paulo noketo ranyisi maber ne jodong-kanyakla ma kindegi kuom bedo ng’at mabolore kendo matiyo matek.

‘MAK MATEK WACHNO MAR ADIERA’

¹¹ Jaduong’-kanyakla nyaka ‘mak matek wachno mar adiera’ seche duto mopuonjo. (Tito 1:9) Kata kamano, onego otim kamano “gi chuny mamuol.” (Gal. 6:1) Kar chuno owete gi nyimine mondo otim gimoro e yo modwaro, jakwath maber onego okonygi ng’ado paro kaluwore gi hera ma giherogo Jehova kod Wachne. Kuom ranyisi, jaduong’ nyalo tiyo gi puonj mag Muma kata weche mayudore e bugewa mondo okony owadwa madwaro ng’ado paro moro mappek. Jaduong’no nyalo jiwo owadwano mondo opar matut kaka paro modwaro ng’adono nyalo mulo winjruok mare gi Jehova. Jaduong’no bende nyalo jiwo owadwano okwa Nyasaye e lamo mondo okonye kapok ong’ado paro mogik. (Nge. 3:5, 6) Bang’ ka jaduong’no osewuoyo gi owadwano, obiro weye mondo owadwano ema ong’ad paro mogik.—Rumi 14:1-4.

¹² Muma miyo jodong-kanyakla thuo-lo mar chiwo paro ne owete gi nyimine. Kuom mano, dwarore ni giti gi Muma e yo molony kendo gimakre gi puonj ma-

11, 12. Ere kaka jaduong’-kanyakla nyalo konyo owadwa kata nyaminwa moro mondo ong’ad paro?

Jodong-kanyakla konyo joutegi
timo ikruok ne tij lendo
(Ne paragraf mar 13)

nie iye. Timo kamano biro konyogi mondo kik giti gi thuolo momigi e yo marach. Onego gipar ni gin mana jokwath matindo kendo ni ng'ato ka ng'ato e kanyakla biro chiwo dwoko ma mare owuon e nyim Jehova gi Yesu kaluwore gi yiero ma ne gitimo.—Gal. 6:5, 7, 8.

UBED 'RANYISI NE KUETH'

¹³ Bang' kane jaote Petro osejiwo jodong-kanyakla ni kik 'gitimre ruodhi,' nojiwogi ni gibed 'ranyisi ne kueth.' (1 Pet. 5:3) Jaduong'-kanyakla nyalo bedo ranyisi ne kueth e yo mane? Ne ane kido moko ariyo ma 'ng'at madwaro bedo jakwath' nyaka bedgo. Nyaka obed ng'at "mabidhore" kendo "ng'at molooyo pare adimba." Ka jaduong'-kanyakla nigi joot, nyaka oket ranyisi maber mar ritogi e yo maber "nimar ka ng'ato kiya loyo pare owuon, dolo nadi [kanyakla] mar Nyasaye?" (1 Tim. 3:1, 2, 4, 5) Mondo ng'ato obed jaduong'-kanyakla, nyaka obed

13, 14. Jodongo nyalo keto ranyisi maber ne kueth e yore mage?

ng'at mobidhore e paro, matiende ni ng'at mawinjo tiend puonj mag Ndiiko e yo malong'o kendo mong'eyo tiyo kodgi e ngimane. Obed ng'at ma pache tiyo maler kendo kik obed ng'at marikni ng'ado paro. Ka owete gi nyimine onono kidogi kuom jodong-kanyakla, mano biro miyo gigen-gi.

¹⁴ Jodongo bende nyalo bedo ranyisi maber ne kanyakla ka giketo tij lendo obed mokwongo e ngimagi. Yesu noke-to ranyisi maber ne jodongo kaluwore gi wachni. Nokawo tij lando wach maber mar Pinyruoth kaka gima duong' ahinya e ngimane. Nokonyo jopuonjrene mondo ong'e kaka ne gidhi tiyo tij lendo. (Mari. 1:38; Luka 8:1) E kindegi bende, owete gi nyimine yudo jip kuom lendo kanyachiel gi jodongo. Giyudo jip bende kuom neno kinda ma jodongo nigo e tij reso ngima ji koda e yore ma gipuonjogo. Sama jodong-kanyakla timo matek mondo giriw lwedo tij lendo kata obedo ni gidich e yore mamoko, mano biro jiwo owete gi nyimine mondo obed gi kinda ma kamano. Jodong-kanyakla bende nyalo keto ranyisi maber ne owete kuom iko chokruoge kendo chiwo paro mage-ro ji kendo riwo lwedo tije mamoko kaka timo ler e Od Romo.—Efe. 5:15, 16; *som Jo Hibrania 13:7.*

"SIRURU JO MAYOMYOM"

¹⁵ Jakwath maber en jakwath makawo okang' mapiyo mondo okony rombe mohinyore kata matuwo. Kamano bende, dwarore ni jodong-kanyakla okaw okang' mapiyo mar konyo jogo ma nigi chandruok kata madwarore ni ojiw mondo obed gi winjruok maber gi Nyasaye. En adier ni nyalo dwarore ni okony

15. Ang'o momiyo jodong-kanyakla onego otim limbe mag kwath ne owete gi nyimine?

Jodong-kanyakla keto ranyisi maber e tij lendo
(Ne paragraf mar 14)

joma oti kata joma tuwo e yor ringruok, kata kamano, dwarore ni okonygi ahinya mondo gibed gi winjruok motegno gi Jehova. (1 Thes. 5:14) Rowere manie kanyakla nyalo bedo ni nyagore gi pek moko e ngimagi kaka bedo gi “gombo mag yawuowi.” (2 Tim. 2:22) Mondo jodongo orit rombe e yo maber, biro dwarore ni gitim limbe mag kwath ne owete gi nyimine kinde ka kinde e utegi mondo ging’e pek ma giyudo eka gijiwi gi puonj mawuok e Ndiko. Ka gikonyo owete gi nyimine loyo pekgo e kinde mowinjore, mano biro konyo e geng’o chandruogego kapok gibedo madongo ahinya.

¹⁶ To nade kapo ni owadwa kata nyaminwa moro odonjo e chandruok mochopo e okang’ monyalo kethogo winjruokne gi Nyasaye? Jakobo, ma ne en achiel kuom jondiko mag Muma nope njo niya: “Ng’ato kuomu tuo koso? Mo-

16. Ang’o ma jodong-kanyakla onego otim sama owadwa kata nyaminwa moro nigi chandruok manyalo ketho winjruokne gi Nyasaye?

ndo oluong jodong kanisa, to gin mondo gilamne, kendo giwire gi mo e nying Ruoth. Lemo mar yie nores jatuo, mi Ruoth nomiye a malo; kendo ka nosetimo richo, nowene.” (Jak. 5:14, 15) Kata kapo ni ng’at ma winjruokne gi Nyasaye ok ber ok “oluongo jodongo,” dwarore ni jodongogo otim mapiyo ahinya mondo gikonye bang’ ng’eyo chal mare. Sama gilemo ne owete gi nyimine ma nigi chandruok, kendo konyogi e kinde mowinjore, gibiro bedo jokwath maduogo chuny kendo machiwo jip.—*Som Isaiah 32:1, 2.*

¹⁷ E gimoro amora ma gitimo, jodong-kanyakla temo ahinya mondo giluw ranyisi mar “jakwath maduong’,” Yesu Kristo. Jodongogo konyo rombe mondo obed gi winjruok motegno gi Nyasaye kendo gidhi nyime tiyone. Wamor ahinya bedo gi jokwath moherowa kamano kendo bedo e bwo Jehova ma en Jakwath maduong’ie moloyo mamoko duto.

17. Ka jodong-kanyakla luwo ranyisi mar Yesu ma en “jakwath maduong’,” kanyakla yudo ber mane?

“Nachalo Opuk Mosiko gi Pate”

E KINDE kampen ma nokawo ndalo ochiko e kind dwe mar aboro kod ochiko e higa mar 1929, jolendo mokalo 10,000 noke e piny Amerka mondo giti tij lendo e okang’ mapiyo. Ne gichiwo buge madongo kod matindo 250,000 ne ji. E kind jolendogo, ne nitie jokolpota kata jopainia aluf achiel. Mano kaka kwangi nosemedore! *Bulletin** nowacho ni en gima “nokawo ji gi wuoro” kaka kwan mar jopainia nomedore nyadidek kochakore higa mar 1927 nyaka 1929.

Higa 1929 kane dhi karumo, yore mag yudo pesa nodok piny apoya nono. Chieng’ Tich Ariyo tarik 29, dwe mar apar higa 1929, ne en odiechieng’ ma wich ok nyal wilgo nikech kuonde wilo pesa (New York Stock Exchange) e piny Amerka nobedo gi nok mar pesa ma nomiyo piny duto obedo gi chandruok maduong’ ahinya e weche mag yuto. Bengi mang’eny nopodho. Tich nochung’ e puothe madongo. Kembe madongo dongo ne olor. Dhano milionde nolalo tich. E higa 1933, pile ka pile udi maromo 1,000 e piny Amerka, ne imayo weggi nikech ok ne ginyal chulo lon mag udigo.

Ere kaka joma ne tiyo ne Nyasaye gi thuologi duto ne nyalo nyagore gi pekgo? Yo achiel ne en dak e mtoka ma ne nyalo bedo kaka ot bende. Nikech ne gidak e mtokni maok chul pes ot kata mana osuru, jopainiagi ne nyalo tiyo tij lendo mana gi pesa matin ma ne giyudo.[#] To e kinde mag chokruoge mag distrikt, mtoknigo koro ne gitiyogo kaka otel maok chul. E higa 1934, *Bulletin* nochiwo paro moko kaka jopainia ne nyalo miyo ngimagi kik bed matek ahinya e utegigo kuom bedo gi gik machalo kaka pi, stof, otanda minyalo ban, kod gik minyalo geng’go koyo.

Jolendo mang’eny e piny mangima noloso mtok-

* Masani iluongo ni *Tijwa mar Pinyruoth*.

[#] E kindego, jopainia mang’eny ne ok ti tij andika. Ne imiyogi buge gi nengo mapiny kendo ne gi tiyo gi pesa ma giyudo kaka chiwo e wi bugego e nyiewo gige ringruok mochuno.

ni ma ne gitiyogo kaka udi. Victor Blackwell wacho niya: “Noa ne onge gi lony mar gero yie, to an bende ne aonge lony mar loso mtokni mitiyogo kaka udi.” Kata kamano Victor noloso mtoka.

Avery Bristow gi Lovenia jaode ne nigi mtoka ma ne gitiyogo kaka ot. Avery nowacho kama: “Nachalo opak mosiko gi pate nikech an bende nasiko awuotho gi oda.” Bristow gi Lovenia ne timo tij painia ka gin gi Harvey Conrow kod Anne jaode mabende ne nigi mtoka mitiyogo kaka ot, to kore olos gi jwala motegno. Sa asaya ma ne gidar, jwalano ne yiech ma lwar. Avery wacho niya: “Onge ng’ato ang’ata moseganeno mtoka machalo kamano!” Kata kamano, Avery nowacho ni Conrow gi jaode kaachiel gi yawuotgi ariyo ne gin “joma odak gi mor mogundho.” Harvey Conrow nowacho kama, “Onge gimoro amora ma ne waremo kendo ne wawinjo e chunywa ni Jehova oritowa maber e tije.” Conrow, jaode, kaachiel gi yawuote ariyogo bang’e ne odhi e Skul mar Gilead ma oorgi kaka jomisonari e piny Peru.

Jood Battaino bende ne timo painia kanyachiel. Kane Giusto Battaino gi Vincenza jaode ofwenyo ni ne gidhi bedo gi nyathi, ne giloko mtokgi mar *A Ford* ma higa 1929 mobedo ot “ma iye chalo gi otel majaber” kopim gi hembe ma ne gidakie kinde mokalo.

Ne gidhi nyime bedo jopainia ka gilendo ne Jo-Italy ma nodak e piny Amerka kata mana bang' nyuolo nyathigi ma nyako.

Ji mang'eny nochiko itgi ne wach maber, kata kamanano, ne tek ahinya mondo joma nodhier kod ma ne onge tich ogol chiwo mar pesa ne buge ma ne imiyogi. Kar mano, ne gichiwo gik ma ne gin-go mondo owenegi buge. Jopainia moko ariyo nokwano gik maromo 64 ma ne ji ogolo kaka chiwo. Gigo ne ng'eny "machal mana ka gima ne okan-gi e sto moro."

Fred Anderson nolendo ne japur moro ma ne dwa-ro bugewa to noyie golo angoch min-gi kaka chiwo. Kane Fred ochopo e puodho machielo, ne giyudo ng'at moro mabende gombo somo bugewa kata kamanano nowacho niya: "Aonge gi angolo mar somo." To kane orwako angolo ma ne omi Fred kaka chiwo, koro nonyalo somo maber ahinya. Kuom mano, nokawo buge kaachiel gi angolono ma ogolo chiwo mar pesa moriwo gigo duto.

Herbert Abbott ne niggi od gwen e mtoke. Bang' nyiewo gwen adek kata ang'wen, ne ousogi kendo e chiro kae to ong'iewogo petrol. Herbert nowacho

kama: "Seche moko ne wabedo maonge pesa kata matin, to mano ne ok omonwa dhi nyime bedo jopainia. Kane wan gi petrol, ne wadhi nyime gi migawowa, ka waketo genowa kuom Jehova."

Geno Jehova kendo bedo gi chuny motegno, nokonyo jotichne e kinde matekgo. Kinde moro kane kodh yamo mager biro, Maxwell Lewis gi Emmy jade, noringo moweyo mtokgi mondo gidhi gibwog kamachielo. Ne gitimo kamano e kinde mowinjore nikech kodhno nogoyo yien moro piny mobanjo mtokgino. Maxwell nowacho kama: "Gigi duto ne ok omonowa dhi nyime gi tijwa mar lendo, to ne wakawogi mana kaka gik manyalo yudo ng'ato ang'ata. Ne nitie tije mang'eny ma ne pod dwarore ni watim, kendo nwang'ado mar timogi giduto." Nikech chir ma ne gin-go kod kony ma ne giyudo kowuok kuom osiepegi, Maxwell gi Emmy noloso mtoka machielo.

E kindegi mabende chandruok ng'enyie, chuny mar chiwruok e yo ma kamano bende nenore kuom Joneno mag Jehova tara gi tara. Mana kaka jopainia machon-go, wan bende waseng'ado mar dhi nyime gi lendo nyaka chieng' ma Jehova nowach ni oromo.

Mtoka midakieni idwaro ng'adgo aora e kinde koth e piny India

Gasedni kaachiel gi buge mamoko yudore, kendo inyalo kawgi e www.jw.org/luo

Bende inyalo somo Muma mar *Tafsiri* ya *Uimwengu Mpya* e Intanet

Skan sandugni kata dhi e Websait marwa mar www.jw.org/luo

w13 11/15-LO
130717